

Erityislasten muskari

**Varhaisiän musiikkikasvatuksen menetelmien käyttö
erityisluokan musiikinopetuksessa**

Hanna Hakomäki

Opinnäytetyö
Toukokuu 2019
Musiikin koulutusohjelma
Musiikkipedagogi
Varhaisiän musiikkikasvatus

Tekijä(t) Hakomäki, Hanna	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä 5 2019
	Sivumäärä 60	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Erityislasten muskari Varhaisiän musiikkikasvatuksen menetelmät koulussa		
Tutkinto-ohjelma Musiikkipedagogi		
Työn ohjaaja(t) Leena Pantsu		
Toimeksiantaja(t)		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa, kuinka varhaisiän musiikinopetuksessa käytettävät menetelmät soveltuvat opetuskäyttöön kouluikäisten erityislasten musiikin tunnilla. Tavoitteena oli selvittää, mitkä työtavat toimivat erityislasten muskarissa ja kuinka minun opettajana täytyi varioida työtapoja erityislasten kanssa. Koulumaailmassa erityislapsen käyvät integroiduilla tunneilla normaalien alakoululaisten kanssa. Erityislapsilla on omat opetussuunnitelmat, mutta silti koulumaailmassa hyvin harvoin pidetään vain heille räätälöityjä musiikintunteja. Musiikkia opetetaan harvoin vain erityislasten omien oppimistapojen ja omaksumistahdin mukaan.</p> <p>Tutkimus toteutettiin laadullisena havainnointiin perustuvana toimintatutkimuksena. Tutkimuksessa oli mukana kuuden erityislapsen ryhmä. Toimintatutkimusta tehtiin viisi kertaa marraskuussa 2018. Tunnit kuvattiin ja havainnot menetelmien toimivuudesta tehtiin videomateriaalin ja opettajan omien havaintojen perusteella. Tuntisuunnitelmia ja menetelmiä kehitettiin kokeilun aikana toimivammiksi.</p> <p>Kouluikäisten erityislasten musiikin opettaminen varhaisiän musiikinopetuksen menetelmiä käyttäen onnistui tutkimusjakson havaintojen perusteella hyvin. Kaikki varhaisiän musiikinopetuksessa käytettävät menetelmät soveltuvat hyvin kouluikäisten erityislasten opetukseen. Laulaminen, soittaminen, musiikkiliikunta, kuunteleminen, improvisointi ja taideintegraatio ovat kaikki kokonaisvaltaisia oppimisen keinoja myös erityislasten musiikinopetuksessa. Opettajan pitää kuitenkin varioida menetelmiä erityislasten opetukseen. Laulun- ja soitonopetus eivät onnistu välttämättä normaalilla tavalla erityislasten kanssa.</p>		
Avainsanat (asiasanat) varhaisikä, musiikkikasvatus, erityislapsen, erityismusiikkikasvatus		
Muut tiedot (Salassa pidettävät liitteet)		

Author(s) Hakomäki, Hanna	Type of publication Bachelor's thesis	Date May 2019
		Language of publication: Finnish
	Number of pages 60	Permission for web publication: x
Title of publication Music school of children with special needs Methods of early childhood musical education in school		
Degree programme Music pedagogy		
Supervisor(s) Pantsu, Leena		
Assigned by		
Abstract <p>The purpose of the thesis was to examine how the use of early childhood music education's methods applied to children with special needs in school music lessons. The goal was to study which methods would work with children with special needs and how I as a teacher must modify my ways of work with them. In the school world, children with special needs visit integrated lessons with ordinary children. They have their own curriculum, but there are very few tailored music lessons for children with special needs. Their special needs are seldom considered in music teaching.</p> <p>The study was implemented as qualitative observation-based action research. A group of six children participated in the study. They attended five music lessons in November 2018. The lessons were videoed, and the observations were based on the video footage and teacher's own findings. The methods and plans for the lessons were developed during the research process.</p> <p>Teaching school-aged children with special needs using the early childhood music education methods succeeded based on the research period's findings. All the methods were well-suited for teaching children with special needs. Singing, playing, music exercise, listening, improvisation and art integration are comprehensive ways of learning. However, those methods must be modified when teaching children with special needs, though. Ordinary ways of teaching singing or playing may not work with such children.</p>		
Keywords/tags (subjects) children with special needs, music education, early childhood, special music education		
Miscellaneous (Confidential information)		

Sisältö

1	Johdanto	3
2	Tavoite ja tarkoitus	4
3	Teoreettinen viitekehys	5
3.1	Varhaisiän musiikkikasvatus ja musiikin perusopetus kouluissa.....	5
3.2	Kehitysvammaisuus	9
3.3	Katsaus erityismusiikkikasvatukseen	13
4	Erityspedagoginen perusta	16
4.1	Vammaisuuden ja poikkeavuuden tarkastelutavat	18
4.2	Musiikkiterapian määrittelyä	19
5	Tutkimusmenetelmät	21
5.1	Laadullinen tutkimus ja pääkysymykset	21
5.2	Aineiston analysointi	22
6	Tutkimuksen toteuttaminen	23
6.1	Varhaisiän musiikkikasvatuksen työtavat erityisryhmässä	24
6.1.1	Laulaminen	24
6.1.2	Soittaminen	26
6.1.3	Liike	28
6.1.4	Kuunteleminen	30
6.1.5	Taideintegraatio	31
6.1.6	Improvisaatio	33
7	Tulokset	35
8	Pohdinta	39
	Lähteet	44
	Liitteet	47

Kuviot

Kuvio 1: Musiikinoppimisen prosessiympyrä	8
Kuvio 2: Musiikkikasvatuksen työtavat ja musiikilliset elementit	8

1 Johdanto

Olen aina ollut kiinnostunut musiikkiterapiasta ja sen vaikutuksista. Pienestä pitäen olen ollut tekemisissä koulumaailmassa kehitysvammaisten lasten kanssa. Oman ala-asteeni yhteyteen tuli kouluaikana kehitysvammaisten lasten oma erityiskoulu, jossa me oppilaat saimme käydä antamassa vertaistukea ja opettamassa koulun oppilaita. Tämä oli silloin kovin uutta ja jännittävää huomata, kuinka oman ikäiset lapset ja vielä pari vuotta vanhemmatkaan eivät olleet samalla tasolla, esimerkiksi lukemisessa, kehityshäiriöidensä takia. Tällainen yhteistyö toi paljon suvaitsevampaa käytöstä normaalin ala-asteen oppilaisiin ja myöhemmin ajateltuna tämä on ollut rikkaus koko koululle. Minulle jäi erityisesti mieleen musiikin tunnit, jotka vaikuttivat joihinkin erityislapsiin aivan eri tavalla. He oikein puhkesivat kukkaan musiikin tunneilla ja huomasimme, että joillakin erityislapsilla oli jopa erityisosaamista musiikissa, mitä kenellekään meistä normaalin ala-asteen oppilaista ei ollut.

Opintomatalla Salzburgissa Itävallassa keväällä 2017 pääsimme seuraamaan Orff-instituutissa Shirley Salmonin vetämää kehitysvammaisten aikuisten musiikintuntia. Tällä tunnilla heräsi voimakkaasti muistot ala-astevuosista. Kehitysvammaiset aikuiset olivat aivan innoissaan tunnilla ja tunnin kulku oli hyvin selkeä ja hyvin muskari-tuntimainen. Aikuiset ilmaisivat itseään musiikin avulla ja vain sivusta seuraamalla huomasi, kuinka musiikilla on terapeuttisia vaikutuksia aikuisiin. Näin ollen minulla heräsi mielenkiinto lähteä kokeilemaan muskaritoimintaa kehitysvammaisille lapsille.

Jyväskylän ammattikorkeakoulun musiikkipedagogikoulutuksen opetussuunnitelmaan ei kuulu nykyisin lainkaan erityispedagogiikkaa. Näin ollen päätin tehdä aiheesta opinnäytetyön saadakseni valmiuksia työskennellä erityislasten parissa. Erityislasten määrän kasvaessa muskaritoimintaa ja koulun musiikinopetusta kannattaisi kehittää niin, että lapset saisivat enemmän räätälöityä kuntoutusta. Muskari- ja musiikkitunnit eivät kuitenkaan vastaa musiikkiterapiaa. Musiikkiterapiaa on tarjolla rajallisesti, joten erityislapsille suunnatulla muskarilla ja koulun musiikinopetuksella olisi mielestäni tarvetta.

Toimintatutkimuksen muodossa tein viiden kerran kokeilun kuuden erityislapsen kanssa Kangasalan Vatialan koulussa. Halusin tutkia varhaisiän musiikkikasvatuksessa käytettävien menetelmien toimivuutta erityislasten musiikinopetuksessa. Pidin lapsille musiikintunteja, joiden sisältö rakentui pääosin varhaisiän musiikkikasvatuksen menetelmistä. Tunnit olivat muskarinomaisia 45 minuutin mittaisia musiikintunteja, joissa musiikkia opittiin laulaen, soittaen, liikkuen, improvisoiden sekä kokonaisvaltaisesti aistien. Kokeilun aikana musiikilliset tavoitteet muokkaantuivat lasten osaamisen perusteella, mutta pääpaino oli menetelmien toimivuuden testauksessa. Tutkimusraportissa käytän sanaa muskari selittämään varhaisiän musiikkikasvatuksen tunteja.

2 Tavoite ja tarkoitus

Tämän tutkimuksen tehtävänä on kartoittaa, kuinka varhaisiän musiikinopetuksessa käytettävät menetelmät soveltuvat opetuskäyttöön kouluikäisten erityislasten musiikin tunnilla. Erityistä tukea tarvitsevien ja kehitysvammaisten lasten musiikkihetket ja musiikin tunnit voisivat sisällyttää enemmän varhaisiän musiikinopetuksen keinoja ja menetelmiä sekä kokonaisvaltaisempaa kokemista ja oppimista. Opettajilla pitäisi olla tietoa siitä, kuinka erityislasten kanssa tehtävä työ eroaa normaalin lapsiryhmän vetämisestä, jossa ei ole erityistä tukea tarvitsevia- tai kehitysvammaisia lapsia.

Missään ei ole vielä julkaistu minkäänlaista opasta tai kukaan ei tarjoa kursseja, missä varhaisiän musiikinopettajat voisivat edes saada erikoistumiskoulutusta tällaisten ryhmien vetämiseen. Erityismusiikkikasvatusta on tutkittu ja laadittu musiikinopettamiselle koulumaailmassa omanlaiset opetussuunnitelmat. Varhaisiän musiikkikasvatuksen menetelmät voisivat kuitenkin toimia koulumaailmassakin nuoremmille oppilaille. Musiikkiterapeutit vetävät musiikkiterapeuttisia tunteja erityislapsille, mutta ne eivät ole aivan samansisältöisiä kuin muskaritunti. Erityislapsille pitäisi saada enemmän muskarintapaista toimintaa, joka kuntouttaa ja edistää kehittymistä monella eri alueella.

Opinnäytetyön kokeilu suoritettiin Vatialan alakoulussa erityislasten puolella Kangasalla. Koulun opettajat olivat erittäin halukkaita tähän kokeiluun. Koulu on vanha alakouluni, joten osa opettajista ja jopa lapsista olivat minulle ennestään tuttuja. Koulussa on alle kouluikäistenkin puoli, mutta kokeilu toteutettiin kakkos- ja kolmosluokkalaisten kanssa.

Tavoitteena oli tuottaa laadukasta ja räätälöityä musiikinopetusta erityislapsille. Musiikintunnit pyrittiin toteuttamaan käyttäen varhaisiän musiikkikasvatuksen menetelmiä. Tavoitteena oli saada musiikinoppimisesta mielekäs oppimismuoto erityislapsille koulumaailmassa. Tutkimustuloksien olisi tarkoitus palvella opettajia ja oppilaita konkreettisesti ja saada musiikista helposti lähestyttävä oppiaine myös erityislasten opetussuunnitelmissa.

3 Teoreettinen viitekehys

Tietoperustassa tuodaan esille varhaisiän musiikkikasvatuksen ja musiikin perusopetuksen opetussuunnitelmat; kuinka ne eroavat toisistaan ja kuinka niissä on otettu huomioon erityislapset. Viitekehyksessä kerrotaan myös hieman varhaisiän musiikkikasvatuksen menetelmistä, kehitysvammaisuudesta ja erilaisista oireyhtymistä.

Kuvailen lähinnä yleisimpiä oireyhtymiä sekä niitä, joita kohtasin omassa kokeiluryhmässä. Tietoperustassani tuon esille myös kuvausta erityismusiikkikasvatuksesta, erityispedagogiikasta ja musiikkiterapiasta. Mielestäni nämä kolme näkökulmaa olivat opetusmuodoltaan tärkeimpiä erityislapsia opettaessa.

3.1 Varhaisiän musiikkikasvatus ja musiikin perusopetus kouluissa

Varhaisiän musiikkikasvatus eli muskaritoiminta on yleensä alle kouluikäisille suunnattua tavoitteellista toimintaa musiikin parissa. Varhaisiän musiikkikasvatuksen tavoitteena on lapsen luovuuden, musiikillisten valmiuksien ja itsetunnon kehittäminen.

nen. Kokemuksellisuudella, elämyksellisyydellä ja leikin omaisella toiminnalla edistetään lapsen ryhmässä toimimisen taitoja ja oppimisvalmiuksia. (Opetushallitus 2017, 41.)

Varhaisiän musiikinopettajat ry:n eli VAMO ry:n (2018) mukaan varhaisiän musiikkikasvatus on ammatillisesti organisoitua tavoitteellista musiikinopetusta, jota antavat alalle monipuolisesti koulutetut varhaisiän musiikinopettajat (mts. 2018). Tavoitteet jaetaan VAMO ry:n (2018) sivuilla viiteen eri osa-alueeseen. Ensin tulevat musiikilliset, toisena sosiaalis – emotionaaliset, kolmantena kognitiiviset, neljäntenä psykomotoriset ja viimeisenä esteettiset tavoitteet.

Tavoitteet varhaisiän musiikkikasvatuksessa rakentuvat yleensä lapsen iän ja kehityksen, ympäröivän yhteiskunnan, kulttuurin ja siinä vallitsevan ihmiskäsityksen mukaan. Tunnit rakentuvat myös opettajan persoonan ja arvomaailman sekä musiikillisen minäkuvan pohjalta. Vaikka työvälineenä käytetään paljon musiikkia, on kyse kuitenkin enemmän lapsen kokonaispersoonallisuuden kasvusta kuin taiteen tekemisestä (Mts. 2018.)

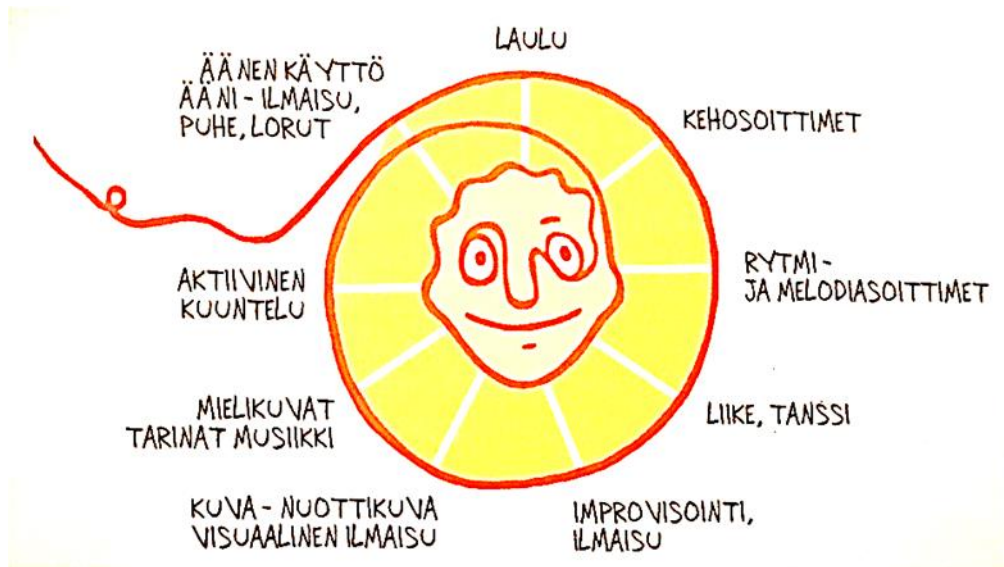
Opetushallitus (2014, 141-142) määrittelee musiikin perusopetuksen tavoitteet luokille 1-2. Musiikilliset tiedot ja taidot opitaan musisoiden eli laulaen, soittaen, kuunnellen, improvisoiden, liikkuen ja säveltäen sekä tekemällä taiteiden välistä työskentelyä. Eri sisältöjä valitaan siten, että oppilaat tutustuvat musiikkikulttuureihin ja -tyyleihin monipuolisesti. Vuosiluokilla 1-2 käydään läpi, miten musiikissa toimitaan eli kuinka käytät ääntä terveellisesti, kuinka käsittelet erilaisia soittimia oikein ja kuinka otat muut huomioon musisoidessa ja luot hyvää yhteishenkeä. Opetellaan myös, kuinka musiikki muodostuu. Opitaan peruskäsitteitä kuten, taso, kesto, voima ja väri sekä laajennetaan musiikkikäsitteistöä kuten rytmi, melodia, dynamiikka, sointiväri, harmonia ja muoto. (Mts. 141-142.)

Musiikin opetuksessa on tarkoitus käyttää tuttuja elementtejä, mitä käytetään myös varhaisiän musiikkikasvatuksessa. Käytetään lauluja, leikkejä, loruja, liikuntaa, soittoa ja kuuntelutehtäviä sekä luodaan tilaisuuksia luovaan toimintaan, joka rikastuttaa

musiikillisia kokemuksia ja luo positiivisia ajatuksia yhteismusisoinnista ja ohjaa kokonaisvaltaiseen oppimiseen. Musiikin opetuksessa ja työskentelyn suunnittelussa otetaan myös huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Jokainen oppija siis otetaan huomioon ja musiikin oppimisesta tehdään luontevaa ja hauskaa, joka opettaa toimimaan yhdessä ja vahvistaa oppilaan yhteistyötaitoja, itsetuntoa ja oma-aloitteisuutta. (Opetushallitus 2014, 141-143.)

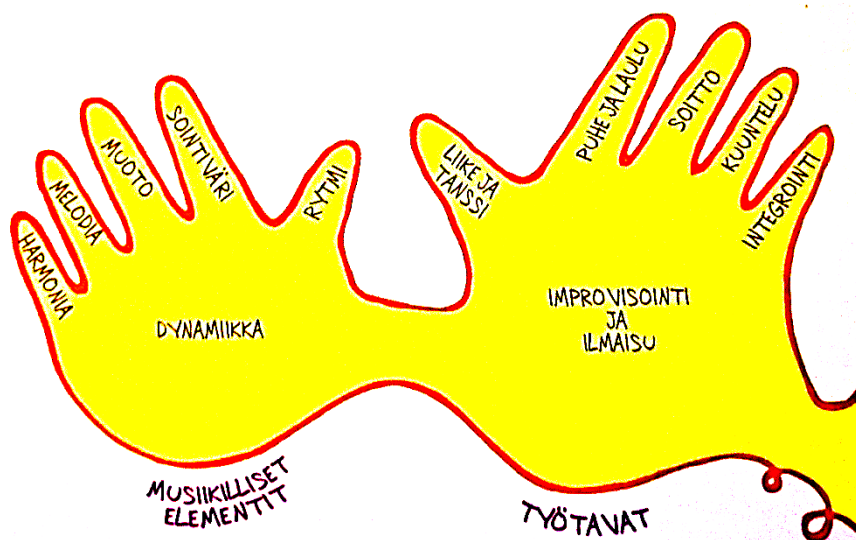
Varhaisiän musiikkikasvatuksen menetelmät

Varhaisiän musiikkikasvatuksen työtapoja ovat laulu, soitto, liike, improvisointi ja integraatio. Varhaisiän musiikkikasvatukselle pohjan ovat luoneet kuuluisat musiikkipedagogit Zoltan Kodaly, Shin'ichi Suzuki, Émile Jaques-Dalcroze ja Carl Orff. Erityisesti Carl Orff (1895-1982) pyrki musiikkikasvatuksessa kokonaisvaltaiseen prosessiin, jossa musiikki, laulaminen ja soittaminen yhdistyvät liikkeeseen ja draamaan (Lindeberg-Piiroinen ja Ruokonen, 2017, 356). Näitä musiikin työtapoja käytetään hyvin monipuolisesti ja integroiden varhaisiän musiikkikasvatuksessa laadittavien tavoitteiden toteuttamiseen. Musiikkikasvatuksessa käytettäviä menetelmiä kuvaa erittäin hyvin professori Jean Wilmouthin Orff-pedagogiseen lähestymistapaan liittyvä musiikkikasvatuksen prosessipyörä, joka sopii pohjaksi hyvin kaikelle kokonaisvaltaiselle musiikkitoiminnalle. (Lindeberg-Piiroinen ja Ruokonen 2017, 356).

Kuvio 1: Musiikinoppimisen prosessiympyrä (Kaikkonen, Oksanen, & Perkiö, 2013).

Carl Orffin sanoin ”Musiikkikasvatuksellisen kokonaisuuden luovat laulu, liike, puhe, tanssi ja soitto. Ei ole musiikkia ilman liikettä, eikä liikettä ilman musiikkia. Rytmii on aktiivista kielen, musiikin ja liikkeen yhteistä energiaa. Rytmii ei ole abstrakti käsite, vaan elämä itsessään. Musisoinnin lähtökohta on improvisointi.” (JaSeSoi ry, 2018.)

Kuvio 2: Musiikkikasvatuksen työtavat ja musiikilliset elementit (Kaikkonen, Oksanen, & Perkiö, 2013).

Orff-pedagogiikka on kokonaisvaltaista ja oppijälhtöistä musiikkikasvatusta. Pedagogiikan lähtökohta on vuorovaikutteinen opetusprosessi, ja sen elementit ovat kuuntelu, liike, puhe, laulu ja soitto. (JaSeSoy ry, 2018). Musisoinnin lähestymistapana on ensin kokeilusta improvisointiin ja ilmaisuun sekä tämän ilmaisun liittäminen muihin taideaineisiin. Orff-pedagogiikan pääpiirteitä, mistä varhaisiän musiikkikasvatuksen menetelmät pohjautuvat ovat liikkeessä ihmisäänessä, kielessä, tanssissa ja soittimissa, jotka yhdessä luovat kokonaisuuden. Oppijan pitäisi saada oppia musiikkia omien luovien ideoiden pohjalta ryhmässä, joka ei katso lähtötasoa tai motivaatiota. Opetusprosessiin pitää rakentua kunkin opetusryhmän näköiseksi ja opettajalla on vastuu tehdä tunnista looginen, monien mahdollisuuksien keskellä. (Mts. 2018.)

3.2 Kehitysvammaisuus

Kehitysvamma ei tarkoita sairautta, vaan se on oire, joka on merkki elimistön poikkeavasta toiminnasta. Kehitysvamma on usein lopputulos, joka on syntynyt jonkun sairauden tai vamman myötä. Se voi olla myös oireyhtymä tai syndrooma, joka sisältää useampia oireita. Kehitysvammaoireyhtymässä kehitysvamma on pääoire oirekokonaisuudesta esimerkiksi Downin oireyhtymä. (Rinnekoti-Säätiö, kvietopankki.) Kehitysvamman oireet johtuvat isoaivojen kuorikerroksen poikkeavasta toiminnasta. Kehitysvammaisuudessa lapsen älyllinen suoriutuminen on keskitasoa merkittävästi huonompaa. (Huttunen, 2018.) Kehitysvammaan voi liittyä muitakin kuin älykkyyteen liittyviä häiriöitä esimerkiksi motorikkaan, puheen tuottamiseen tai poikkeavaan käytökseen. Perinteisimmin kehitysvammaisuus on määritelty niin, että kehitysvammaisen älykkyydosamäärä eli ÄÖ (normaali n.100) on alle 70 ja älyllisen vajavuuden aiheuttamia rajoituksia on vähintään kahdella sopeutumiskäyttäytymisen alueella ja oireet ilmenevät ennen 18 ikävuotta (Vilen, Vihunen, Vartiainen, Siven, Neuvonen & Kurvinen 2006, 313).

Kehitysvammaa aiheuttavat tekijät tuhoavat hermosoluja tai estävät hermosolujen normaalia toimintaa. Pääasiallisin aiheuttaja johtuu ihmisen geeneistä ja kromosomeista. Muista syistä ovat esimerkiksi odottavan äidin alkoholin käyttö raskauden aikana tai hapen puute synnytyksen aikana. Erilaiset sairaudet, jotka vaurioittavat

keskushermostoa, voivat aiheuttaa kehitysvammaisuutta. (Rinnekoti-Säätiö, kv-tietopankki.)

Moberg ja Vehmas (2015, 56) toteavat, että ilmiönä vammaisuus koostuu niin luonnollisista kuin sosiaalisistakin tekijöistä ja se voidaan selittää kahdella eri käsitteellä, jotka ovat elimellinen vamma ja vammaisuus. *Elimellinen vamma* viittaa erilaisiin luonnollisiin ominaisuuksiin, jotka voivat osaltaan aiheuttaa toiminnanrajoituksia. Elimelliseen vammaan liittyy aina fyysinen elementti, joka on ei-toivottu piirre, joka hankaloittaa ihmisen elimellistä tai sosiaalista toimintaa. *Vammaisuus* sen sijaan on relationaalinen ilmiö, joka koostuu ihmisten luonnollisten ominaispiirteiden ja ulkopuolisten sosiaalisfyysisen todellisuuden vuorovaikutuksessa syntyvästä toiminnanrajoituksesta (Moberg & Vehmas 2015, 56). Vammaisuus, päinvastoin kuin elimellinen vamma saattaa ajan kuluessa irtaantua ihmisen fyysisistä ominaisuuksista. Tällöin jotkin yksilölliset piirteet tai toimintatavat saatetaan leimata elimellisiksi vammoiksi, vaikka niiden taustalla ei olisi todistetusti löydetty mitään elimellistä perustaa. Esimerkiksi ADHD ja Aspergerin oireyhtymä ovat esimerkkejä vammaisuudesta ja tällaisista diagnooseista.

Kehitysvammaisuuden muotoja on erilaisia ja opinnäytetyössäni selitän niistä muutamia yleisimmät. Osalla kokeiluryhmäläisistä oli juurikin näitä vammaisuuden muotoja, mutta löytyi monialaisempiakin, jotka ovat osaksi harvinaisia ja vaikeammin selitettävissä.

Muutaman vuoden sisällä lapsien kehityshäiriöt ovat yleistyneet ja yhä useamman kehitysvammaisen lapsen diagnoosit pystytään tunnistamaan. Medikalisaation ansiosta yhä useammat kehitysvammaiset lapset saavat apuja, joilla heidän elämänsä helpottuu ja he pystyvät olemaan itsenäisempiä kuin ennen. Kivirauman (2015, 15) mukaan medikalisaatio tarkoittaa jatkuvasti koko ajan laajenevan ilmiöjoukon kytke mistä lääketieteeseen ja sitä, että lääketieteellisen asiantuntemuksen ja ammattikunnan merkitys yhteiskunnassa kasvaa (Conrad & Schneider 1985; Vuori 1979). Lääketiede on kuitenkin myös mahdollistanut sen, että yhä useammalle lapselle diagnosoidaan jokin erityistä tukea tarvitseva häiriö esimerkiksi autismikirjoon kuuluvat keskit-

tymishäiriöt. Kaikkonen (2009, 203) toteaaakin, että erityisopetuksen tarve on kasvanut viime vuosina huomattavasti. Syitä tähän on mm. diagnosointimenetelmien tarkentuminen sekä opetusmenetelmien oppijakäsitysten muuntuminen entistä oppilaslähtöisemmiksi, jolloin yksilö ja hänen erityispiirteensä huomioidaan entistä tehokkaammin. Lapset saavat siis nykyaikana paljon enemmän yksilöllistä huomiota ja lääketiede on kehittynyt viime vuosien aikana niin, että pienetkin poikkeavuudet voidaan nykyään selittää jollakin diagnoosilla.

Uudella ajalla on pyritty ymmärtämään tieteellisten ja erityisesti luonnontieteellisten metodien avulla, minkä vuoksi ilmiö on selitetty ihmisten fysiologisilla ja henkisillä puutteilla ja vioilla. *Vammaisuuden lääketieteellinen malli* ymmärretään yksilön välisistä biologisista ominaispiirteistä johtuvaksi patologiseksi tilaksi, joka vaurioittaa ihmisen toimintakykyä ja mahdollisuutta elää hyvää elämää. Lääkärit ”tiesivät” 1800-luvun loppupuolelta asti vammaisia ihmisiä paremmin, mistä vammaisuudessa on kyse ja mikä vammaisia viime kädessä vaivaa. Lääketieteellinen tieto on ollut keskeinen auktoriteetti myös erityispedagogiikassa ja se antaa erityisopetuksen järjestelyille tieteellisen ja myös eettisesti oikeutetun perustan. (Moberg & Vehmas 2015, 49.) Koen siksi tärkeäksi, että varhaisiän musiikkikasvatuskin yleistyisi tällaisille lapsille, koska musiikista on tutkitusti hyötyä mm. puheen ja motoriikan kehitykseen jo lapsena. Jokainen kokee musiikin omien yksilöllisten kanaviensa ja oman historiallisen taustansa kautta, riippumatta siitä, onko kyseessä yksityinen musiikkielämys vai ryhmässä tapahtuva toiminta. Samalla myös rohkaisemme lasta käyttämään yhtä hänen tärkeimmistä ilmaisukeinoistaan, johon hänellä on subjektiivinen oikeus – musiikillista ilmaisua. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017, 18.)

Autismikirjon häiriöt

Autismikirjoa sairastavalla lapsella on usein mielenkiinto taiteeseen ja musiikkiin. Nämä tuottavat lapselle iloa ja onnellisuutta. Tällaisilla lapsilla on usein vaikeuksia sosiaalisessa kommunikaatiossa, vuorovaikutuksessa ja mielikuvituksessa. (Autismi ja Asperger liitto.) Osalla ryhmän lapsista oli autismia ja se ilmeni jumittavana katsekon-

taktina ja vaikeutena saada lapseen vuorovaikutuskontaktia. Välillä ei tiennyt kuunteleminen ja tajusiko lapsi mitä tehtiin. Autismi lapsilla saattaa myös olla vaikeuksia puheen tuotannossa.

Autismi on neurobiologinen keskushermoston kehityshäiriö, joka voi aiheuttaa erilaisia toiminnan esteitä. Autismiin liittyy myös useita vahvuuksia. Autistinen lapsi voi olla herkistynyt äänille, kosketukselle, valolle, väreille ja lämmölle. Tällainen lapsi voi olla hyvin kiinnostunut mm taiteesta, musiikista ja tietokoneista. Autistisille lapsille tärkeää ovat rutiinit ja ennakointi uusien asioiden suhteen. Usein erilaiset toiminnalliset tuokiot saattavat parantaa keskittymiskykyä ja tarjoavat aistiärsykeitä kehon kautta tukemaan oppimista (Moilanen, Mattila, Loukusa & Kielinen 2012.)

Aspergerin oireyhtymä on autismin kirjoon kuuluva kehityshäiriö. Se ei aiheuta samalla tavalla kielellisiä ja kognitiivisia viiveitä kuin autismi. (Haataja & Pihko, toim. Rantala 2014.) Siitä huolimatta Asperger-henkilöt saattavat tarvita erityistä tukea, koska normaali arki ei muuten sujuisi yhtä hyvin. Asperger-henkilöillä saattaa monesti olla myös liitännäisiä diagnooseja, minkä takia Asperger-henkilöillä ei ole yhtä tunnistettavia piirteitä kuin esimerkiksi autisteilla. (Autismi ja Asperger liitto.)

Downin oireyhtymä

Down-lasten kehitysvamman aste vaihtelee suuresti. Downin oireyhtymässä lapsella on syntyessään ylimääräinen kromosomi 21. (Haataja & Pihko, toim. Rantala 2014.) Ylimääräinen kromosomi 21 aiheuttaa poikkeavuuksia lapsen ulkonäössä ja kehityksessä. Lisäksi se voi aiheuttaa ongelmia terveydentilassa. (Vernerinet.net.) Down-lapset saattavat olla hyvinkin päättäväisiä ja välillä hyvinkin itsepäisiä. Ongelmia saattaa olla motoriikassa, kielen kehityksessä ja sosiaalisissa tilanteissa. Osa Down-lapsista saattavat olla hyvinkin kiintyväisiä ja osa taas hyvin etääntyväisiä ja itsenäisiä.

Aktiivisuuden ja tarkkaavaisuuden häiriö (ADHD)

Lapselle on tyypillistä keskittymisvaikeudet, yliaktiivisuus ja impulsiivisuus. Oirekuvan kehittymiseen vaikuttavat perimä ja ympäristötekijät. (Haataja & Pihko, toim. Rantala

2014.) Yliaktiivisuus ilmenee jatkuvana hyperaktiivisuutena tai impulsiivisuutena.

Monesti lapset liikuttavat käsien ja jalkojen hermostuneena, kiemurtelevat paikallaan istuttaessa. Oireita on myös jatkuva levottomuuden tunne ja usein toistuvana vaikeutena leikkiä tai harrastaa rauhallisesti. (Huttunen 2011.)

Oireyhtymään usein liittyvä impulsiivisuus ilmenee toistuvina vaikeuksina odottaa vuoroaan, toisten keskeyttämisenä, toistuvana tuppautumisena muiden seuraan, vastauksina kysymyksiin ennen kuin ne on kunnolla edes esitetty. (Mts. 2011.)

3.3 Katsaus erityismusiikkikasvatukseen

Erityismusiikkikasvatus on lisääntyvä opetusmuoto nyky-yhteiskunnassa. Tietous ja ymmärrys erityisen tuen tarpeessa olevien lasten musiikkikasvatuksesta ja erilaisiin oppimiseen vaikuttavista tekijöistä on tullut entistä keskeisemmäksi niin opetussuunnitelmissa, opettajankoulutuksessa, opetuskäytänteissä kuin yleisessä keskustelussakin (Kaikkonen 2009, 203). Tätä kautta on alettu etsiä uusia, tehokkaampia ja monipuolisempia keinoja perusopetuksen musiikinopetuksessa sekä varhaisiän musiikkikasvatuksessa.

Kaikkosen (2009, 203) mukaan erityismusiikkikasvatuksen kehittymisen kautta on syntynyt tarve musiikin erityisopetuksen, opetusmenetelmien ja sovellusten kehittämiseen, opettajakoulutuksen monipuolistamiseen, tutkimusalueiden laajentamiseen, opetusmateriaalin tuotantoon sekä varsinaisen musiikin erityisopetuksen järjestämiseen. Varhaisiän musiikkikasvatuksessa nimenomaan kynnyskysymyksenä ensimmäiseksi nousee opetusmenetelmien ja sovellusten kehittäminen ja muokkaaminen. Varhaisiän musiikinopettajat eivät tiedä kunnolla mitkä menetelmät soveltuvat erityismusiikkikasvatukseen. Kysymyksiä herää myös, kuinka menetelmiä voisi soveltaa erityislapsien muskariin ja musiikin tunteihin, jotta lasten erityistarpeet tulisi huomioidua ja he saisivat tarvitsemaansa apua ja opetusta oikealla tavalla.

Erityismusiikkikasvatuksen yksi tärkeä elementti opettajan näkökulmasta on kommunikation toiminen lasten kanssa. Erityislapsilla voi kaikilla olla omanlainen tapa kommunikoida, mikä voi haastaa opettajan työtä entisestään. Monilla kehitysvammaisilla

lapsilla on vaikeita kielellisiä häiriöitä. Tutkimus ja käytäntö osoittavat, että kielenkäytön kehittyminen on yksi tärkeimpiä asioita ihmiseksi kasvussa. (Itkonen 1996, 1.)

Muskarissa lasten täytyy ymmärtää, mitä opettaja tarkoittaa ja haluaa lasten tekevän, joten on todella tärkeää, että opettaja ottaa huomioon kommunikaation ja vuorovaikutukselliset tekijät ryhmää ohjattaessa. Opettajan olisi myös hyvä ottaa ennakkoon selvää, kuinka moni lapsi tarvitsee erilaista kommunikaatiota, jotta pystyy seuraamaan tunnin kuluu. Kehitysvammaisen lapsen kielen ja kommunikointikyvyn kehitys noudattaa luonnollisesti samoja lainalaisuuksia kuin ns. normaali kielen ja kommunikointikyvyn kehitys. Kehitysvammainen lapsi käy läpi samoja vaiheita kuin eivammainenkin lapsi, mutta siirtyminen vaiheesta toiseen tapahtuu yleensä hitaammin. (Itkonen 1996, 3.)

Laulaminen ja soittaminen sekä soittamisesta tuleva rytmiikka auttavat monia kehitysvammaisia lapsia hahmottamaan sanoja ja tavuja. Muskarissa siis opettajan kielen ja laulujen sanojen täytyy olla lyhyitä ja selkeästi ymmärrettäviä, jotta lapsi pystyy kommunikoimaan opettajan kanssa sekä muiden lasten kanssa. Itkosen (1996, 6) mukaan kommunikaatiohäiriöt voivat syystä riippumatta vakavasti häiritä kehitysvammaisen lapsen kognitiivista kehitystä sekä oikeanlaisen käyttäytymisen omaksumista. Niinpä on tärkeää, että muskari tai musiikin tunti olisi myös paikka, joka edistäisi kommunikaatiota ja kielellistä kehitystä.

Haasteena erityismusiikkivastuksen toteuttamiselle voi olla opetussuunnitelmat. Uusimmatkaan opetussuunnitelmat eivät kerro selkeästi erityismusiikkikasvatuksen edellyttämistä toimista. Erityismusiikkikasvatusta siis toteutetaan soveltamalla opetussuunnitelmien antamaa suuntaa normaalin perusopetuksen musiikkikasvatuksesta. Musiikkikasvattajat ovat tiedostaneet uusimpien opetussuunnitelmien sisältämät mahdollisuudet tarjota opetusta erityisryhmiin kuuluville henkilöille, mutta haasteina ja pelkoina ovat erilaisen oppijan kohtaaminen, opetuksen käytännön toteuttaminen ja siihen liittyvät pedagogiset muutostarpeet (Kaikkonen 2009, 205). Tämän opinnäytetyön tavoitteena on saada toimimaan tietyt menetelmät erityistä tukea tarvitsevien lasten kanssa, niin että opinnäytetyö antaisi rohkeutta muillekin varhaisiän musiikinopettajille toimia erityislasten kanssa ja harjoittaa erityismusiikkikasvatusta.

Kuten jo johdannossa pohdin sitä, kuinka Jyväskylän ammattikorkeakoulu ei anna valmiuksia ja tarpeellista koulutusta toimia erityisryhmien kanssa on Kaikkonenkin miettinyt tätä samaa. Kaikkonen (2009, 207) toteaa, että hänen mielestään musiikinopettajien ja musiikkipedagogien koulutukseen olisi hyvä lisätä erityismusiikkikasvatuksen opintoja, jotka antavat perustiedot erityisopetuksen kohderyhmistä ja erilaisuuden kohtaamisesta, musiikin erityisopetuksen tutkimisesta ja käytänteistä, mutta etenkin musiikkipedagogisista sovelluksista, lähestymistavoista ja menetelmistä. Hän heittää myös ajatuksen erillisestä erityismusiikkikasvatuksen koulutuslinjasta.

On tärkeää saada musiikillinen toiminta alkavaksi jo nuorella iällä ja olisi hienoa, jos erityistä tukea tarvitsevat lapset saisivat enemmän musiikkikasvatusta, joka olisi räätälöity enemmän heidän tarpeidensa mukaiseksi. Erityismusiikkikasvatuksessa toiminnan tavoitteet ovat musiikkikasvatuksellisia, mutta voivat toimintaympäristön mukaan painottua tietojen ja taitojen omaksumisen ja oppimisen lisäksi sisältämään erityisesti kasvatuksellisia merkityksiä. Kasvatukselliset merkitykset ovat usein esillä nimenomaan varhaisiän musiikkikasvatuksessa ja koulujen musiikin opetuksessa. (Kaikkonen 2009, 210.)

Erityismusiikkikasvatuksella on aikaansaavia vaikutuksia ja ne voidaan jakaa kolmeen luokkaan. Musiikkikasvatukselliseen, henkilökohtaiseen ja yhteisölliseen alueeseen. (Kaikkonen 2009, 212.) Varhaisiän musiikkikasvatuksessa nämä kaikki osa-alueet näkyvät selkeästi. Lapset oppivat jo muskarissa musiikkikasvatuksellisia asioita kuten soittaminen, laulaminen, melodian kuulemista sekä rytmiikkaa. Erityislapsilla varsinkin rytmiikka ja laulaminen voi auttaa heitä hahmottamaan sanoja ja näin ollen he saattavat oppia puhumaan nopeammin musiikin vaikutuksesta. Numeroiden ja värien hahmottaminen nopeutuu myös musiikin kautta. Henkilökohtaista aluetta muskarissa lapsi kokee yksilöllisellä huomioimisella. Jokaisella lapsella on omat erityistarpeet ja opettajan täytyy huomioida ne, jotta oppinen, olisi mielekästä. Yhteisöllisenä kokemuksena erityismusiikkikasvatuksen alalla muskari toimii ryhmä tilanteena lapsille ja avustajille sekä vanhemmille, jos kyseessä on pienten lasten ryhmä. Lapset pääsevät vuorovaikutukseen muiden lasten kanssa, mikä opettaa sosiaalisia vuorovaikutustaitoja. Pienten lasten vanhemmille ryhmässä tekeminen ja näkeminen toimii vertaistukena ja jopa pienenä terapia tuokiona, jossa vanhemmat saavat vaihtaa

ajatuksia. Kaikkonen sivuaakin Gardnerin (1993) älykkyysteoriaa, jonka mukaan musiikkikasvatuksen nähdään tukevan kaikkia älykkyyden osa-alueiden (kielellinen, matemaattinen, musikaalinen, kinestinen, spatiaalinen, interpersoonallinen sekä luonnontieteellinen älykkyyys) kehittymistä (Kaikkonen 2009, 212).

4 Erityspedagoginen perusta

Otan omissa kokeilutunneissani vaikutteita erityispedagogiikasta ja erityisopetuksesta sekä musiikkiterapiasta. Erityispedagogiikka ja erityisopetus ovat käsitteinä usein puhutussa kielessä synonyymeja. Saatetaan puhua erityispedagogiikasta, kun itse asiassa tarkoitetaan koulussa tai päiväkodissa annettavaa erityisopetusta ja päinvastoin (Kivirauma 2015, 12). Erityispedagogiikalla tarkoitetaan yleensä akateemisena oppiaineena olevaa oppiainetta. Erityispedagogiikan juuret ovat lähtöisin kasvatustieteistä, mutta myös erityisesti lääketieteestä ja psykologiasta. Kasvatustieteelliset juuret syntyivät, kun erityispedagogiikkaa harjoitettiin kouluissa ja koulujärjestelmissä. Kouluympäristössä kuitenkin ruvettiin tutkimaan erityislapsia, jolloin lääketieteelliset mallit alkoivat syntyä ja tulla mukaan koulujärjestelmään. Lääketieteellinen malli ei kuitenkaan toimi ongelmitta kouluympäristössä, koska oppiminen on paljon monimutkaisempi ja monitasoisempi ilmiö kuin lääketieteen ytimeen kuuluvat ihmisen biologiaan liittyvät ilmiöt (Kivirauma 2015, 14).

Psykologia astui kuvioon viime vuosisadan alussa, jolloin yliopistoissa harjoitettava kasvatustiede ei pystynyt selittämään kaikkia oppimiseen ja kasvamiseen liittyviä tapauksia. Kehitys- ja oppimispsykologia pystyi selittämään nämä asiat, jolloin psykologiaa ruvettiin liittämään erityispedagogiikkaan. Kivirauman (2015, 14-15) mukaan molemmat varhaiset erityispedagogiikan lähtökohdat, lääketiede ja psykologia, jakanvat lähtökohdan, jonka mukaan yksilön ja ympäristön vuorovaikutuksen ongelmat paikallistetaan yksilöön, johon myös korjaustoimet kohdistetaan.

Erityisopetus on muokkaantunut nykyiselle mallilleen monien vuosisatojen aikana. Erityisopetusta ei voi kokonaan ymmärtää, jos tarkastelee vain sitä itseään. Erityis-

opetus on osa isoa yhteiskuntaa – aivan erityisesti osa koulujärjestelmää – ja sitä tulee tarkastella sen osana. Erityisopetusta tulee järjestää sellaisille lapsille ja oppilaille, jotka joku muu yhteiskunnassa on määritellyt poikkeavaksi. Jokainen koulu ja kasvatusalan yksikkö joutuukin määrittelemään rajan, jonka ylittävät teot kategorioidaan poikkeavuudeksi. Rawlsin (1988) mukaan raja piirtyy kunakin aikana monimutkaisten taloudellisten, poliittisten, sosiaalisten ja uskonnollisten tekijöiden vaikutuksesta. Yhteiskunnan humanisuutta ja tasa-arvoa voidaankin arvioida sen mukaan, miten se kohtelee fyysisesti, älyllisesti tai sosiaalisesti valtaväestöstä poikkeavia kansalaisia. (Kivirauma 2015, 27.)

Erityisopetuksessa tavoitteet tulisi asettaa yksilöllisesti kaikenikäisten oppilaiden oppimisedellytysten mukaisesti (Moberg & Vehmas 2015, 65). Lähde viittaa enemmän koulumaailman erityisopetukseen, mutta on verrattavissa hyvin alle kouluikäisten erityisopetukseen päiväkotimaailmassa tai varhaisiän musiikinkasvatus tunneilla. Tavoitteet yritetään muokata muskaritunnillakin jokaisen lapsen omien oppimisedellytysten mukaisesti. Haasteena muskaritunneilla opettajalla kuitenkin on ryhmän yhtenäisten tavoitteiden määrittely, jos jokainen lapsi on erilainen oppija. Opetuksen sisältö määräytyy tavoitteista käsin, joten niidenkin osalta erityisopetus poikkeaa usein yleisopetuksesta (Mts. 2015, 65). Erityisopetuksessa pedagoginen erityisyys näkyy selkeimmin opetusmenetelmien käytössä.

Erityisopetuksen perusmenetelmät ovatkin pääosin samoja mitä yleisopetuksessa, mutta yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamiseksi opetuksen piirteissä on huomioitava muun muassa ajankäyttö, intensiteetti, peräänantamattomuus, rakenne, vahvistaminen ja ryhmäkoko. Ajankäyttö on luonnollisesti erityisopetuksessa ajoittain paljon hitaampaa ja opetus vie paljon aikaa. Opettajalla täytyy olla koko ajan intensiivinen ote opettamiseen sillä jotkut oppijat tarvitsevat intensiivisempää opetusta kuin toiset. Opettaja antaa oppilaille peräänantamattomasti yritysmahdollisuuksia, huomiota ja opetusaikaa mikä ei ole yleisopetuksessa aina mahdollista. Erityisopetuksessa vahvistetaan myös oppilaiden toivottua käyttäytymismallia ja kitketään johdonmukaisesti ei-toivottua käyttäytymismallia. Ryhmäkoko on myös luonnollisesti paljon pienempi kuin normaalissa yleisopetuksessa, joka on yleensä erityisopetuksessa olevien lasten oppimisen kannalta hyvä asia.

4.1 Vammaisuuden ja poikkeavuuden tarkastelutavat

Vammaisuuden lääketieteellistä selitysmallia ja sen rinnalle syntyneitä instituutioita, kuten erityisopetusta, on kritisoitu voimakkaasti. On katsottu, että lääketiede antaa vammaisuudesta yksipuolisen stereotyyppisen kuvan, joka on luonut virheellisen ja vahingollisen perustan yhteiskunnan institutionaalisille järjestelyille (Moberg & Vehmas 2015, 51). Lääketiede on ja sen näkökulmat ovat yksinomaan ohjanneet parantamaan ja korjaamaan elimellisiä vammoja ja tekemään vammaisista mahdollisimman normaaleja. Tästä hyväntahtoisesta elkeestä on kuitenkin seuraukset osaltaan olleet kielteisiä, koska tietyt asiat yhteiskunnassa ovat jääneet ennalleen ja näin ajatuttanut vammaiset syrjäytyneeseen ja epätasa-arvoiseen asemaan.

Yhteisökeskeinen lähestymistapa erilaisuuteen liittyvissä kysymyksissä on kuitenkin nostanut päätään ja saanut suosiota vammaisuuteen ja poikkeavuuteen liittyen. Vaikka lääketieteellispsykologinen suuntautuneisuus on hallinnut vammaisuuden tutkimusta ja käytäntöä, oppiminen, poikkeavuus ja vammaisuus on jo kauan ymmärretty ympäristösidonnaisiksi ilmiöiksi (Moberg & Vehmas 2015, 52). Fyysisesti vammautunut ihminen usein lääketieteellisen näkökulman ja mallin uhri. Kun tunnustetaan elimellisen vamman fyysinen syntyperä ja vammaisuuden ilmiön relationaalinen luonne, voidaan vähentää tai jopa poistaa niitä elimellisiä kuin sosiaalisia tekijöitä, jotka haittaavat ja aiheuttavat vaikeuksia vammaisille.

Erityisopetuksessa on pitkään kritisoitu ja mietitty millä termillä erityislapsia ja erityisopetuksessa olevia lapsia saisi kutsua. Heidän luokittelustaan on myös pitkään ollut puhetta, koska kouluissa ja erityisopetuksen piirissä lapset ja oppilaat täytyy saada luokiteltua elimellisen vamman ja vammaisuuden pohjalta. Onkin siirrytty seuraavaan kategorisointiin. On olemassa erityisopetus ja osa-aikainen erityisopetus. Erityisopetuksen piiriin tilastokeskus luokitteli 2010 otetut tai siirretyt oppilaat ja lapset seuraavasti: vaikea kehitysviivästymä / lievä kehitysviivästymä, aivotoiminnan häiriö, liikuntavamma tai vastaava, tunne-elämän häiriö tai sosiaalinen sopeutumattomuus, Autismiin tai Aspergerin oireyhtymään liittyvät oppimisvaikeudet, kielen kehityksen häiriöistä (dysfasiasta) johtuvat oppimisvaikeudet, näkövamma / kuulovamma tai jokin muu syy.

Osa-aikaista erityisopetusta saaneet oppilaat luokiteltiin vuonna 2010 vastaavasti: puhehäiriö, luku- ja kirjoitushäiriö, matematiikan oppimisen vaikeudet, vieraan kielen oppimisen vaikeudet, sopeutumisvaikeudet tai tunne-elämän häiriö, muut vaikeudet oppimisessa tai muu syy. Luokittelussa näkyy osittain medikaalista vammaluokitte-
lua, mutta mukana on myös toiminnanrajoitteisuuteen kuuluvia oppimis- ja sopeutu-
misvaikeuksia. (Moberg & Vehmas 2015, 58-59.)

Viittalan (2008, 11) mukaan vammaisuuden määrittely on laajentunut yksilöllisestä mallista uusiin, sosiaalisiin malleihin. Määrittelyjen muuttuminen on otettava huomi-
oon jo varhaisvuosien erityiskasvatuksessa. Vammaisuuden näkeminen sosiaalisena
tai yhteisöllisenä tuotteena avaa yksilöllistä mallia enemmän mahdollisuuksia lasten
hoitoon, kasvatukseen ja opetukseen. Näin on myös tärkeää, että lasta tuettaisiin
varhaisvuosina musiikkikasvatuksellisesti, joka kehittäisi lasta monilla eri tavoilla.

4.2 Musiikkiterapian määrittelyä

Musiikkiterapia-sana rakentuu kahdesta asiasta: musiikista ja terapiasta. Musiikkite-
rapiaprosessissa kumpikin asia on yhtä tärkeä. Musiikkiterapiassa on yleensä kysymys
terapiasta, jossa itse musiikkia, sen parantavia, terapeuttisia elementtejä käytetään
terapian välineenä. Musiikkiterapiassa käytetään hyväksi musiikissa itsessään olevaa
terapeuttisuutta ja hoitavia elementtejä, jotka ovat jo vuosisatoja sitten todettu pa-
rastavan ihmisen hyvinvointia. Musiikkiterapialla tarkoitetaan yleensä kaikkia niitä
menetelmiä, jossa musiikkia tai sen elementtejä käytetään terapeuttisen avun tar-
peessa olevan yksilön hoitamiseen, vammaisuuden kuntouttamiseen tai psyykkisten
häiriöiden ennaltaehkäisyä palvelevaan toimintaan (Lehikoinen 1973, 37).

Musiikkiterapiassa monesti käytetään hyödyksi rytmiikkaa, harmoniaa ja melodi-
suutta. Rytmiikka vaikuttaa ihmiseen hyvin fyysisellä tavalla, sillä jo pienenä vauvana
ihminen kokee ulkomaailman hyvin rytmisenä. Rytmillä voi olla rauhoittava, roh-
keutta lisäävä, rentouttava tai vapauttava vaikutus. Harmonia on musiikin sydän, sillä
se vaikuttaa suoraan erilaisiin tunteisiin. Duuri - ja mollisoinnut herättävät ihmismie-

lessä erilaisia tunteita. Melodia taas vaikuttaa vahvasti ajatuksiin. Melodiat eri sävellyksissä ovat syntyneet säveltäjien elämän kokemusten kautta, joten ne herättävät ihmisissäkin ajatuksia. (Ahonen 1993, 45.)

Musiikkiterapia on hyvin yleistä kehitysvammaisilla ihmisillä. Kehitysvammaisille voidaan antaa musiikkiterapiaa joko pedagogisesti, opetuksellisessa ja kasvatuksellisessa mielessä. Musiikkiterapian kohteena on ihminen kokonaisuutena. Samanaikaisesti pyritään vaikuttamaan sekä fyysisesti että psyykkisesti. (Ahonen 1993, 252.)

Musiikki vaikuttaa Ahosen mukaan merkittävästi kehitysvammaisille informaation antajana, kannustajana, oppimiselle edullisen ilmapiirin luomisessa, fyysiseen suoriutukseen kannustajana, heijastajana, psyykkisen minän rakentajana ja itsetunnon lisääjänä (1993, 252).

Ahonen-Eerikäinen teettämässä tutkimuksessa selviää, että musiikkiterapian muodot ja musiikkiterapeuttien erilaiset työskentelyotteet tuovat esille, että on perin erilaisia tapoja tehdä musiikkiterapiaa. (1995, 275.) Tutkimuksessa käy ilmi, että musiikkiterapeuteilla on hyvin erilaisia työtapoja harjoittaa musiikkiterapiaa varsinkin vaikeasti vammaisten lasten kanssa. Ahonen-Eerikäinen toteaaakin, että tutkimuksen tulokset tukevat näin ollen musiikkiterapian monimuotoisuutta ja sopivuutta erilaisten lasten kuntoutusmuodoksi (1995, 275). Varhaisiän musiikinopettaja ei erityisryhmiä vedettäessä voi käyttää ammattimaisesti kaikkia musiikkiterapian muotoja, mutta opettaja voi hyödyntää musiikkiterapiassa käytettäviä elementtejä, joka saattaa helpottaa musiikillisten asioiden oppimista ja ymmärtämistä.

Erityislapsiryhmiä vedettäessä opettaja olisi hyvä tiedostaa, että toiminta, jota lapsille harjoittaa on yleensä musiikkiterapeuttiselta tasoltaan Bruscia (1989, 64) tutkimuksen mukaan ensimmäistä tasoa. Musiikkiterapian rooli lapsen kuntoutuksessa on ymmärrettävä lähinnä ”tukevan tason musiikkiterapiantoiminnaksi”. Tällöin painotetaan toissijaisia ongelmia tai vähemmän keskeisiä terapeuttisia tarpeita. Musiikkia tai musiikkiterapiaa käytetään lisäämään, täydentämään ja tukemaan toisen kuntoutus-, kasvatus-, tai hoitomuodon tehoa asiakkaan kokonaisvaltaista kuntoutusohjelmaa. (Bruscia 1989, 64.)

5 Tutkimusmenetelmät

5.1 Laadullinen tutkimus ja pääkysymykset

Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena havainnointiin perustuvana toimintatutkimuksena. Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus on todellisen elämän kuvaamista. Todellisuus on kuitenkin moninaista ja pitää ymmärtää, että todellisuutta ei voi paloitella vaan tapahtuvat muokkaantuvat ja on mahdollista havaita monenlaisia suhteita. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2016, 161.) Halusin ottaa selvää, miten opettajana käytän varhaisiän musiikkikasvatuksen menetelmiä eri tavalla erityislasten kanssa.

Opinnäytetyössäni pyrin selittämään vastauksia seuraaviin kysymyksiin. Miten varhaisiän musiikkikasvatuksen menetelmiä voidaan soveltaa kouluikäisten erityislasten musiikin opetuksessa? Mitkä menetelmät soveltuvat parhaiten erityisryhmän vetämiseen? Miten varhaisiän musiikinopettaja joutuu varioimaan menetelmiä kouluikäisten lasten erityisryhmässä? Tutkimus on osallistuvaan havainnointiin ja kokemuksiin perustava toimintatutkimus. Osallistuvassa havainnoinnissa tutkija toimii aktiivisesti tutkimuksensa tiedonantajien kanssa. Sosiaaliset vuorovaikutustilanteet muodostuvat tärkeäksi osaksi tiedonhankintaa ja mitä toimintatutkimuksellisempi tutkimuksen näkökulma on, sitä perustellumpaa on tutkijan aktiivinen vaikuttaminen (Tuomi & Sarajärvi 2009, 82). Tutkimuksessa olin tutkimuskokeilussa opettajan roolissa sekä tutkijan ja havainnoijan roolissa, jolloin tutkimus kallistui osallistavan havainnoinnin puolelle. Havainnointi tuntui olevan luontevin vaihtoehto saada selville, kuinka menetelmät oikeasti toimivat kohderyhmällä. Hirsjärvi & kumppanit (2016) toteavatkin, että havainnoin avulla voidaan saada juuri välitöntä suoraa tietoa yksilöiden, ryhmien ja organisaatioiden toiminnasta ja käyttäytymisestä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2016, 213.) Opettajana tunneilla nimenomaa tutkin yksilöiden ja ryhmän toimintaa sekä yksilöiden oppimista eri menetelmien avulla.

Tutkimuksessa on myös fenomenologinen näkökulma, jossa vahvasti peilataan ajatusta ihmisen kokemuksiin. Kokemukset rakentuvat olennaisesti merkityksistä. Timo Laine toteaa esimerkiksi oppimisen olevan kokemus, josta voidaan tehdä merkitysanalyysi. Sen tuloksena voi olla Laineen mukaan selvitys kokemuksen monista erilaisista merkitysaspekteista ja niiden luonteesta, esimerkkinä oppimistilanteeseen kuuluvista erilaisista arvoituksista. (Valli & Aaltola 2015, 31.)

5.2 Aineiston analysointi

Laadullisessa tutkimuksessa erityisesti analyysi koetaan vaikeaksi, sillä vaihtoehtoja on paljon erilaisia eikä tiukkoja sääntöjä ole olemassa (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2016, 224). Tutkimus analysoitiin teoriaohjaavana analyysina. Siinä on teoreettisia kytkentöjä, mutta ne eivät pohjaudu suoraan teoriaan tai teoria voi toimia apuna analyysin etenemisessä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 96). Aineiston analyysissä edettiin aluksi aineistolähtöisesti mutta, analyysin loppuvaiheessa tuodaankin analyysiä ohjaavaksi ajatukseksi teoriassa määriteltyjä faktoja, joihin kerättyä aineistoa peilataan.

Aineisto kerättiin niin, että tunnit videoitiin. Jokaisen tunnin jälkeen analysoitiin tarkkaan videoiden pohjalta menetelmien toimivuutta, omaa opettajuutta sekä lasten oppimista. Näiden havainnoiden pohjalta tuntisuunnitelmia muutettiin ja menetelmiä työstettiin pidemmälle, jotta niistä saatiin toimivia oppimisen tapoja. Videointiin tarvittiin tarkat luvat ja jokaiselta tuntiin osallistuvalla lapsen huoltajalta saatiin kirjallinen lupa tuntien videointia ja analyysia varten. Tarkoituksena oli alun perinkin tehdä noin viiden viikon kokeilu erityislapsiryhmän kanssa. Jotta tulokset pystyttiin analysoimaan mahdollisimman tarkasti, perehdyin ja otin selvää erityismusiikinopetuksesta ja musiikkiterapiasta, jotta pienetkään havainnot eivät jäisi näkemättä. Ensimmäisen observointitunnin jälkeen tein havainnot ryhmästä ja lapsista sekä heidän kehityshäiriöistään. Lapset analysoitiin jo tarkkaan siinä vaiheessa mitä he pystyvät ja mitä he eivät pysty tekemään. Ensimmäisen tunnin jälkeen myös arvioitiin tunnin toimivuus ja tehtiin tarvittavia muutoksia seuraavan tunnin suunnitelmaan. Tarkoituksena oli myös havainnoida omaa opettamista ja tekemistä, jotta saataisiin selville, kuinka opettajana muokkaan omaa opetustapaani erityislasten kanssa.

Teoriaohjaavassa analyysissä tuodaan tieto kokemuksellisenä tietona esiin, mutta siihen pyritään yhdistämään myös teoreettista tietoa ja todistamaan sitä kautta, että kokemuksellinen aineisto voidaan tulkita toimivaksi. Hirsjärven ym. (2016, 224) mukaan laadullisen tutkimuksen aineistoa voidaan analysoida myös tilastollisten teknikoiden avulla, mutta koen havaintojen selittämisen teorian kautta riittäväksi analysointimenetelmäksi. Mielestäni kerätty aineisto on riittävän laaja, jotta voidaan luotettavasti tehdä perusteltuja johtopäätöksiä peilaten teoriaan, mutta myös tarkastelemalla työn tavoitteita.

6 Tutkimuksen toteuttaminen

Kokeilu toteutettiin Kangasalan Vatialan koulussa marraskuussa 2018 yhdessä erityisluokassa. Vatialan koulussa on yleisopetuksen luokkien lisäksi erityisluokkia. Koulun erityisluokkien opetus on pääsääntöisesti pidennettyä 11- vuotista oppivelvollisuutta suorittaville oppilaille. Opetusta erityisluokilla järjestetään luokkamuotoisesti ja lapset saavat oppiainejakoista ja toiminta-alueisiin painottuvaa erityisopetusta. Silloin, kun opetusta ei voida oppilaan vaikean vamman tai vaikean sairauden vuoksi järjestää oppiaineittain laaditun oppimäärän mukaisesti, opetus tulee järjestää toiminta-alueittain (Vatialan koulu, 5). Vaikeimmin vammaisten lasten opetussuunnitelma saattaa koostua toiminta-alueista, kuten motoriset taidot, kieli ja kommunikaatio, sosiaaliset taidot.

Ryhmään valikoitui kuusi lasta, jotka olivat 8-9 vuotiaita. Kaikille luokan lapsille oli todettu kehitysvammadiagnoosi. Osalla lievempi ja osalla vakavampi. Kehitysvamman oireita olivat Downin oireyhtymä, ADHD, autismikirjon häiriöt, sekä monimuotoisempia kehityshäiriötä. Ryhmän lapsilla saattoi olla myös muita kehitysvamman muotoja pääoireen lisäksi. ADHD:ta sekä sosiaalisia- ja tunne-elämän ongelmia ilmeni monella lapsella oman pääoireensa lisäksi.

Suurin osa lapsista oli paikalla jokaisella kerralla, joten sain tehtyä vertailua ensimmäisen ja viimeisien tuntien välillä. Tunneilla oli mukana aina myös kaksi avustajaa, jotka avustavat lapsia joka päivä. Observoin lapset ensin tutustumiskerralla, jossa

lapset saivat tutustua minuun ja minä heihin. Kehitysvammaiset lapset saattavat reagoida voimakkaammin uuden opettajan tuloon, joten halusin lasten tietävän kuka heille tulee opettamaan musiikkia seuraavan kuukauden ajan. Lapset tutustuivat minuun hyvin nopeasti ja sain itsekin hyvän käsityksen lasten persoonista ja kehityksen tasosta.

Osa lapsista käy integroidusti ala-asteen musiikintunneilla. Siellä he yrittävät oppia samoja musiikin asioita kuin normaalin koulun puolella olevat kakkos- ja kolmosluokkalaiset. Lapset tykkäävät käydä tunneilla, mutta se mitä he pystyvät normaalin tunnin asioista sisäistämään on eri juttu. Kokeiluryhmäläiset siis olivat olleet hyvin vähän sellaisilla musiikintunneilla, mitkä olisivat räätälöity vain heidän tarpeidensa ja osaa misensa mukaan.

6.1 Varhaisiän musiikkikasvatuksen työtavat erityisryhmässä

Käsittelen seuraavaksi työssäni tarkemmin varhaisiän musiikkikasvatuksen työtapoja ja niiden toimivuutta ja merkitystä erityislapsiryhmässä. Kokeilutunneilla käytin näistä jokaista työtapaa, joitakin enemmän ja joitakin vähemmän. Sain hyvän käsityksen siitä, kuinka nämä eri työtavat soveltuivat kouluikäisten erityislasten opettamiseen. Tässä luvussa yritän antaa esimerkkejä siitä, mitkä itse koin erityisen toimiviksi tavoiksi erityislasten opettamisessa.

Työtavat korostivat tunnilla juuri sitä ajattelutapaa, että musiikinopetus on kokonaisvaltaista ja musiikinoppiminen on kokonaisvaltainen kokemus. Koko prosessin ajan tunsin, kuinka vuorovaikutus ja osallisuuden tunne syveni lapsissa ja palo oppia uutta voimistui tunti tunnilta.

6.1.1 Laulaminen

Mielestäni tärkein varhaisiän musiikkikasvatuksen menetelmistä on laulaminen. Ei ole olemassa musiikkileikkikoulua, jossa ei laulua käytettäisi työtapana. Laulu on läsnä jollain muotoa melkein jokaisessa musiikkihetkessä ja se on hyvin monipuolinen työväline, joka soveltuu niin lasten kuin iäkkäämpien ihmisten musisointiin.

Musiikkipedagogina koen, että laulaminen on tärkein työväline omassa opettamisessani. Muskarissa laulaminen on yleensä hyvin automaattista ja ilman sitä moni asia saattaisi tuntua päämäärättömältä ja turhalta. Maisa Krokfors määrittelee laulamisen (Lindeberg-Piironen & Piironen 2017, 143) seuraavasti: ”Laulaminen on ihmisen luonnollinen musiikin harrastamisen, kommunikaation ja tunteiden ilmaisemisen muoto.”

Laulu oli hyvin vahvasti mukana jokaisella erityislasten musiikintunnilla. Laulamisen koin hyvin toimivaksi työtavaksi erilaisten oppijoiden kesken. Kaikki lapset eivät laulaneet yhdelläkään tunnilla johtuen kielen kehityksen puutteesta, mutta nämäkin lapset tuntuivat olevan laulujen ajan vuorovaikutuksessa muuhun ryhmään ja tuntiin. Näki selvästi, että keho viesti muilla tavoin musiikin voimaa, vaikka ääntä ja sanoja ei kuulunut. Nekin lapset, jotka osasivat laulaa ja pystyivät laulamaan, olivat hyvin innoissaan ja mukana jokaisessa laulussa. Yhdessä laulamisessa tuntui olevan voimaa ja he saivat siitä itselleen yhteenkuuluvuuden tunnetta.

Ensimmäisellä tunnilla laulaminen oli kuitenkin jännityksen takia kaikilla hieman vähäisempää verrattuna muihin tunteihin. Huomasin, että laulunopetus sujui parhaiten erityislasten kanssa kaikuoppimisen tyyllillä. Minä opettaja lauloin ensin ja sitten oli lasten vuoro. Lauluja kannatti hieman pohjustaa etukäteen, että mistä laulu kertoi, koska näin kaikki pääsivät kerralla kiinni laulun juonesta. Lapsien mielenkiinto ei tatonut riittää ensimmäisellä tunnilla siihen, että minä lauloin ja sitten oli heidän vuoronsa. Näin ollen seuraavalle tunnille (ks. Liite 2, Sammakkolaulu & Hiiri mittaa maailmaa, 49-50) hieman muutin opetustyyliä niin, että laulujen jokaiselle fraasille keksin jonkun käsillä tehtävän liikkeen, joka auttaisi muistamaan laulun sanat, mutta olisi myös virikkeellinen tekeminen, jolloin lasten mielenkiinto kestäisi pidempään.

Lasten kanssa oli tärkeää kommunikoida ja huomasin, että käsiliikkeet muistuttivat osaksi viittomakieltä, jolloin se auttoi lapsia prosessoimaan laulun sanoja ja näin olen päästiin yhdessä laulamisen saloihin paljon nopeammin käsiksi. Viittomakieltä muistuttavat käsiliikkeet tuntuivat olevan myös puhumattomien lasten mieleen. He

pystyivät näin ilmaisemaan laulua ja sanoja. Nämä lapset, jotka eivät laulaneet oppivatkin hyvin nopeasti käsiliikkeet ja tekivät ne jokaisen laulun aikana hyvin selkeästi ja innostuneesti.

Laulaminen vahvistui kuitenkin selkeästi viiden opetuskerran aikana. Mitä paremmin lapset muistivat sanat ja melodia alkoi olemaan heille tuttu sitä kuuluvammin ja innostuneemmin he lauloivat lauluja mukana.

6.1.2 Soittaminen

Soittaminen on rytminen tapa ilmaista itseä. Yhteismusisoinnilla ja soittamisella saadaan aikaan vuorovaikutusta muiden soittajien kanssa. Lapsilähtöisyys on lapsen soittamisen perustana (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017, 213). Soittaminen on laulun lisäksi yksi peruselementeistä varhaisiän musiikkikasvatuksessa. Lapsi kuulee rytmin jo kohdussa äidin sydämen lyönneistä. Jo pienet vauvat alkavat soittamaan marakasseilla ja omilla käsillään niitä yhteen lyödessä. Syke on meissä jokaisessa ihmisessä jo valmiiksi, mutta kaikki eivät ruoki sitä yhtä paljon kuin toiset. Soittaminen virittää kaikki aistit auki ja lapsi oppii näin yleensä hyvin kokonaisvaltaisesti ja aistii musiikkia hyvin mielenkiintoisella tavalla. Musiikkikasvattajan tehtävä onkin luoda lapsille mielekkäitä tapoja toteuttaa ja tutustua musiikkiin, jotka antavat myönteistä mieltä musiikkia ja musisointia kohtaan. (Mts. 2017, 213-215.)

Soittaminen ja siitä tuleva rytmi ovat hyvin tärkeä varhaisiän musiikkikasvatuselementti erityislapsia opettaessa. Jo pelkkä käsillä taputtaminen tai reisirummutus ovat erityislapsille soittoa. Soitimme lasten kanssa jokaisella tunnilla niin omilla käsillä kuin myös soittimilla. Soittimista käytimme kapuloita, sävelpaloja, ukuleleja, guiroja ja rumpuja. Perussyke oli kaikkien tuntien perusidea. Perussykkeessä soittaminen onnistui osalta, mutta osa tarvitsi siinä harjoitusta kaikki viisi kertaa. Perussykkeessä soittaminen ja sen päälle laulaminen ei onnistunut kuin muutamalta, mutta huomasi, että siitäkin oli selkeästi iso apu kielen kehityksessä.

Tunneilla aloitettiin soittamalla ukulelea ja laulamalla ryhmässä alkulaulu. (Ks. Liite 1. Alkulaulu, 48). Soitolla ja perussykkeeseen soittamalla aloitettiin jokainen tunti ja viritettiin aivot musisointiin. Yksi lapsi soitti aina omalla vuorolla C sointua ja muut lapset taputtivat rytmiä ja näin ollen kaikki kokivat heti tunnin alkuun yhteismusisointia. Lasten vuorovaikutustaidot kehittyivät samalla kun he kiltisti aina odottivat omaa vuoroaan, eikä tullut ikinä kinaa kenen vuoro oli soittaa, vaikka soittamisen palo oli kaikilla tunnista tuntiin vain vahvempi. Lapset olivat myös toisiaan kohtaan hyvin kannustavia. Parilla viimeisellä tunnilla alkoi jo tapahtumaan sitä, että jokaisen ukulelen soiton jälkeen joku lapsista kannusti juuri soittanutta lasta, kommentoimalla ”Hyvin soitettu!” ja peukkua näyttämällä.

Soittimista osa oli tuttuja lapsille, mutta esimerkiksi sävelpalat olivat uudempia soittimia. Malletin pitäminen kädessä oli jo osalle aivan uusi ja jännittävä kokemus. Huomasin, että on hyvin tärkeää antaa lasten ensin kokeilla ja testata vapaasti minkälainen ääni uudesta soittimesta kuului. Jos ei lasten antanut ensin kokeilla ja yritit opettaja heti selittää ohjeita, huomasin että puolet kaikista ohjeista meni aivan ohitse, kun lapset ohjeidenannon aikana halusivat kokeilla soittimien ääniä. Kun kaikki olivat saaneet soittaa vapaasti, oli helpompaa selittää lapsille ohjeita, mitä heidän pitäisi soittimilla tehdä. Soittaminen onnistui kaikilta lapsilta oikein hyvin ja kaikki lopulta aina osasivat soittaa oikein ja huomasin, että he oppivat joka tunti lisää. Tunneilla opetettiin perussykkeen lisäksi taukoa, vuoro soittoa ja AB muotoa, kolmijakoista tempoa sekä orkesterina soittamista.

Haasteena soittamisessa oli välillä äänenvoimakkuus ja keskittymisen puute. Rumpuja soittaessa huomasin, että sitä ei olisi välttämättä kannattanut tehdä yhdessä, sillä osalla ei riittänyt mielenkiinto ja rumpujen paukkeesta nousi osaksi hirveä meteli. (Ks. Liite 4. Kalareissu, 53). Erityislapset ovat siitä hieman hankalampia opetettavia, koska heidän luonteensa ovat hyvin vaihtelevia. Rumpu kerralla parilla lapsella oli sitten vähän huonompi päivä, joten rumpujen soitto saattoi osaksi jopa pahentaa heidän vilkkauttaan. Silti osalta lapsista tämäkin osa-alue meni erittäin hyvin ja huomasin kuinka rummusta tuleva kumiseva ääni edesauttoi rytmittäjän vahvistumista.

6.1.3 Liike

Varhaisiän musiikkikasvatuksessa liikkeellä tarkoitetaan yleensä liikeilmaisua ja musiikkiliikuntaa osana musiikinopetusta. Musiikkiliikunta on musiikkikasvatuksen osa-alue ja tärkeä osa musiikkituokiota. Musiikkiliikunnassa yhdistyy liike, musiikki, kuuntelu, laulaminen. Työtapana musiikkiliikunta tarjoaa jokaiselle mahdollisuuden musisoida liikkeen avulla. (Lindberg-Piironen & Ruokonen 2017, 273.) Lapsi liikkuu mielellään ja on halukas kokeilemaan kykyjään ja voimiaan. Lasta innostaa liikkumaan voimakkaat hyvinolontunteet, ilo ja hauskuus. Liikuntaa lapsi kokee hyvin kokonaisaltaisesti sekä kehollaan että tunteillaan. Kokonaisvaltaiset liikuntakokemukset kasvattavat lapsen fyysistä minäkuvaa sekä identiteettiä. (Karvonen & Pirttimaa 1990, 21.)

Inkeri Simola-Isaksson (1930-2012) suomalaisen musiikkiliikunnan oppiäiti sanoo, että musiikkiliikunnan keskiössä on lapsi, jonka kasvua ja oppimista voi tukea kokonaisvaltaisesti monipuolisen musiikkiliikunnan keinoin (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017, 273). Musiikkiliikunnalle asetetaan yleensä myös lapsen kehitystä tukevia tavoitteita. Niitä musiikkikasvattajan pitää soveltaa kunkin lapsen kehitystasoon katsoen. Tavoitteita yleensä ovat: musiikin ilon kokeminen, motoriset tavoitteet, kognitiiviset ja sosiaaliset tavoitteet. Musiikkiliikunta opettaa myös lapsille usein musiikin aktiivista kuuntelua, musiikin muodon hahmottamista sekä tunnelman ja sointivärien tunnistamisesta kehollisesti. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017, 275-277.)

Kokeilutunnit sisälsivät joka kerralla musiikkiliikuntaa. Musiikkiliikunnan totesin olevan todella hyvä ja toimiva menetelmä myös erityislapsia opettaessa. Tunnit aloitettiin laulamalla ensin sammakkolaulu, jonka sanat ja melodian lapset oppivat yllättävän nopeasti ja tykkäsivät siitä todella paljon. (Ks. Liite 2. Sammakkolaulu, 48). Laulamisen jälkeen liikuttiin musiikin tahtiin. Erityislapsilla osalla oli liikkumisen kanssa hie-
man hankalaa, mutta pomppiminen ja käsien heiluttaminen erisuuntiin laulun antamassa tahdissa oli sopivan haastavaa lapsille. Lapset tykkäsivät ihan hirveästi, mutta samalla huomasivat, että se haastoi heitä ja he nauttivat siitä, kun huomasivat, että pysyvät tekemään sellaisia liikkeitä ja pysyivät kaikki mukana. Tunnin alkuun liikkumisen toimi hyvin aivojen herättelynä ja alkujumppana, joka laittoi aistit toimimaan lopputunnin ajaksi.

Liikkuminen oli tunnilla monesti herättelijänä pitkän istumisen jälkeen. Huomasin, että osaan lapsista liikkuminen vaikutti positiivisella tavalla ja heidän mielenkiintonsa tuntia kohtaan parani. Osalla lapsista liikkuminen ei taas vaikuttanut yhtä positiivisella tavalla. Se suorastaan villitsi osaa lapsista niin, että keskittymisen taso, mitä se oli ollut alkutunnista ei ehkä palannut enää lopputunniksi. Liikkumista yritettiin linkittää sopivasti aina lauluihin, joita lapset olivat oppineet, jolloin tapahtui kokonaisvaltaista oppimista. Lapset aistivat näin musiikkia ensin laulaen ja soittaen ja vielä lopuksi liikkuen, jolloin syke saatiin omaan kehoon.

Liikkumisen muotoina kokeilutunneilla käytettiin laulun sanoihin liikkumista ja tanssimista, vuorovaikutus leikkejä kuten metsälammen keinu. Keinuna toimi iso kangas, jonka reunoista jokainen lapsi piti kiinni. Keskelle asetettiin sammakko eli pallo, jota yritettiin pomputtaa niin, että pallo pysyi kankaan keskellä. Tässä lapsien piti tehdä yhteistyötä muiden kanssa, mutta samalla saatiin liikuntaa hauskan leikin kautta.

Tunnilla myös improvisoitiin huntukala tanssia. Lapset saivat värikkäät huivit ja heidän piti leikkiä olevansa huntukaloja, jotka tanssivat Camille Saint-Saënsin Eläinten karnevaalista tutun akvaariomusiikin tahtiin. (Ks. Liite 4. Huntukalatanssi, 53). Tässä lasten piti käyttää mielikuvitusta, mutta kuuntelutaitoja tarvittiin myös, jotta osasi improvisoida musiikin mukaan. Käytin tätä viimeisillä kahdella tunnilla, jotta lapset olivat tarpeeksi lämmenneet ja uskalsivat improvisoida ja käyttää mielikuvitusta. Välillä kuitenkin myös opettajana ohjasin lapsia liikkumaan tietyllä tavalla, jos näytti siltä, että mielikuvitus ei riittänyt tai kiinnostus loppui hetkellisesti.

Musiikkiliikunnan käyttö on hyvin monipuolinen tapa opettaa laulun sanoja ja melodioita niin sanottuna piilosyöttönä tai sitten saada lapset oppimaan soittamiseen tarvittavaa rytmiä ensin liikkumisen kautta. Liikkuminen toimii hyvin niin ujojen kuin myös eloisampien lasten kanssa. Huomaisin erityislasterien kanssa, että ADHD diagnosoitujen saaneille lapsille toimii paljon paremmin rauhallisempi musiikkiliikunta, koska hitaampi musiikki ja rauhallisempi tempo tasoitti lasten vilkkaampaa puolta, kun taas nopeampi musiikkiliikunta sai ujommat lapset taas kuorestaan ulos.

6.1.4 Kuunteleminen

Kuunteleminen on yksi varhaisiän musiikkikasvatuksen menetelmistä. Sillä tarkoitetaan musiikin kuuntelemisen taitoja ja kuullun musiikin analysoimista ja ymmärtämisestä. Nykymaailmassa kuulo ärsykeitä on joka paikassa ja lähes jokaisessa tilanteessa kuuloaistimme ärsyyntyy. Yhä enemmän ihmiset altistuvat passiiviselle kuuntelemiselle. Tämän takia on tärkeää, että lapsia opetetaan kuuntelemisen taidolle. Kuunteleminen on myös vuorovaikutusta ja on tärkeää opettaa lapsille jo pienestä asti, kuinka tärkeää on osata kuunnella ohjeita ja muita.

Anne Lindeberg-Piironen ja Eve Alho toteavat Musiikki varhaiskasvatuksessa -kirjassa (2017,185), että musiikin kuuntelemisen oppimisen lähtökohtana on saada lapsi ymmärtämään, mitä ”kuunteleminen” oikeastaan tarkoittaa. Lapsia opetetaan kuuntelemisen saloihin aktiivisen kuuntelun lajien avulla. Aktiivisen kuuntelun lajeja ovat luova kuuntelu, keskittynyt kuuntelu ja sisäinen kuuntelu.

Erityislasten kanssa kuunteleminen saattaa toimia hyvin tai huonosti. Tässä kokemuksissa kuunteluharjoitukset ja loppurentoutukset toimivat osaan lapsista todella hyvin, mutta toisiin ei taas ollenkaan. (Ks. Liite 2. Loppurentoutus, 50). Pari ryhmän lasta selkeästi tykkäsivät kuunnella musiikkia ja rauhoittuivat loppurentoutuksissa kuuntelemaan ja aistimaan pelkällä kuuloaistilla.

Lapset, joilla puolestaan oli todettu ADHD, olivat hyvin levottomia kuunteluharjoitusten aikana ja heitä oli hyvin vaikea saada rauhoittumaan ja keskittymään pelkästään musiikin kuunteluun. Parilla viimeisellä tunnilla kuitenkin yhden lapsen kohdalla tapahtui jotain yllättävää. Hän ei ollut millään muulla tunnilla jaksanut keskittyä kuunteluun, mutta vedenalaisen musiikin kohdalla hän rupesikin kuuntelemaan ja keskittymään siihen mitä kuuli. Opettajana kysyin aina kuuntelun jälkeen mitä lapsille on jäänyt mieleen ja lapset, jotka olivat kuunnelleet, vastasivat hienosti juuri niitä asioita, mitä ennalta olin miettinyt, että musiikki saattaisi tuoda mieleen. Vedenalaisen musiikin kohdalla tämä yksi lapsi kuitenkin antoi minuutin kuuntelemisen jälkeen suoran palautteen: ”Onpa jännää tämä musiikki!”, ”Pidän tästä musiikista!”. Tästä huomasin, että kaikki pystyvät kuuntelemaan, jos musiikkivalinta on tarpeeksi osuva.

Tälle lapselle akvaariomusiikki oli jotain hyvin erilaista mihin hän oli tottunut ja siksi hän jäikin ihmetellen kuuntelemaan sitä. (Ks. Liite 4. Huntukalatanssi, 53).

Kuuntelumenetelmää harjoitettiin kokeilun aikana sadun kuuntelemisella ja ohjeiden kuuntelulla sekä ihan kuuntelutehtävien muodossa. Tunnit koostuivat sammakkosadusta, jota lasten piti osata kuunnella ja seurata, jotta tietäisivät, mitä piti tehdä ja mitä seuraavaksi tapahtuisi. Opettajana kysyin lapsista aina edellisen tunnin tapahtumat eli, mitä sammakolle oli tapahtunut viimeksi. Tämän kautta sain tietää itse, kuinka hyvin lapset kuuntelivat tunnin kulkua. Positiiviseksi yllätykseksi lapset kertoivat melkein yksityiskohtia myöten mitä viime tunnilla tapahtui. Välillä sain hieman asiaankuuluvalla tavalla lypsää tietoa muistin sopukoista, mutta lähes aina lapset kertoivat aivan oikein mitä oli viimeksi tehty ja kuultu. Kuuntelua harjoiteltiin myös laulun opetustuokioissa. Kaikulaulumetodissa lasten tarvitsi kuunnella ensin opettajaa ja sen jälkeen matkia häntä.

Kuuntelua harjoiteltiin myös musiikkiliikunnan yhteydessä. Osa musiikkiliikunta osuuksista koostuvat myös hyvästä kuuntelutaidosta. Kuunteluun syvennyttiin myös tunnin viimeisessä elementissä loppurentoutuksessa, jossa lasten piti kuunnella rauhallista musiikkia. Musiikki oli hyvin rauhallista pianomusiikkia, jonka taustalla kuului linnunlaulua ja metsän ääniä tai veden lorinaa. Jollain tunnilla loppurentoutukseen liitettiin myös mielikuva harjoitus, jossa kuunneltiin, kun opettaja kertoi pienen tarinan, joka piti kuvitella. Kuuntelu oli melkein isoin teema laulun jälkeen, mitä tuli harjoiteltua eritavoin kaikilla tunneilla.

6.1.5 Taideintegraatio

Yleisesti ottaen integroinnilla tarkoitetaan jonkin asian liittämistä johonkin toiseen. Taiteiden välinen sekoittaminen on perinteisesti kuulunut osaksi varhaisiän musiikkikasvatusta. Se tarjoaa kokonaisvaltaisemman näkökulman musiikinopetukseen, jossa lasten osallisuus ja ilmiöiden ihmettely ovat osa oppimisprosessia. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017, 305.)

Musiikkileikkikoulun tunneilla integraatio tarkoittaa yleensä musiikin ja maalaamisen/piirtämisen yhdistämistä. Eri taidemuotoja yhdistetään yhdeksi taiteiden rajoja rikkovaksi taidekokonaisuudeksi. Lapsi oppii pienestä pitäen asioita ihmettelyn kautta ja kaikki uusi ja jännittävä kokonaisvaltainen kokemus vie mennessään. Monesti asiat opitaan nopeasti ja mielekkäästi kun uuteen kokemukseen lapsi lisää mielikuvitusta ja leikkiä. Oppiminen tapahtuu huomaamatta ja lapsi on uuden oppimansa jälkeen yleensä innoissaan.

Varhaiskasvatuksessa musiikilla on neljä eri integrointi tasoa. Integrointi arjen perushoitotilanteissa, lapsilähtöinen integrointi, pedagogisesti painottunut taiteiden integrointi oppimaan oppimisessa ja opetussuunnitelmallinen integrointi musiikkikasvatuksessa. Taideintegraatiossa käytettävillä taideaineilla on myös neljä eri integrointityyliä. Alisteinen tyyli, tasaveroinen, kognitiivinen tyyli, affektiivinen tyyli ja sosiaalinen integrointityyli. Erityislasterien kanssa käytin tunneilla tasaveroista, kognitiivista tyyliä. Musiikillisessa taideintegraatiossa se tarkoittaa esimerkiksi musiikkimaalaamista, jossa yhdistyisi kuunteleminen sekä maalaaminen, mikä on moniaistista kokonaisvaltaista oppimista.

Koin että taideintegraatio menetelmänä toimii erityislasterien kanssa, jos siihen jaksaa nähdä vaivaa ja aikaa. Taideintegraatio menetelmässä koin, että opettajan tarvitsee erityisesti huomioida erilaiset oppijat ja soveltaa tapoja, joita saattaa käyttää normaalin muskariryhmän kanssa. Samat tavat eivät uppoa ehkä niin helposti erityislapsiin vaan heidän kanssaan kaikkea pitää toistaa monta kertaa enemmän ja ohjeiden pitää olla vielä yksinkertaisempia kuin normaalin ryhmän lapsille.

Taideintegraatio kokeilu jäi tässä kokeilussa viimeiseen kertaan. Koulussa toteutetussa kokeilussa ei musiikkiluokassa tehdä niin laajaa ja monipuolista kokeilua kuin alun perin mielessäni olin haaveillut. Lapset kuitenkin pääsivät piirtämään musiikin mukaan. Viimeisellä tunnilla koko teema käsitteli kaloja, jotka asuivat lammessa sekä vettä. Lapsien tehtävä olikin piirtää ja värittää paperille oikein näyttävä akvaario, joka olisi täynnä erivärisiä kaloja. Taustalla soi Camille Saint-Saënsin 14-osainen sarjasta-

Eläinten karnevaali osa Akvaario. Tähän samaan musiikkiin olimme jo pari kertaa improvisoineet liikkeen ja soiton kautta, joten tämän kappale oli lapsille jo ennestään tuttu.

Väritystehtävässä olin huomionnut, että paperit voi antaa lapsille valmiiksi, mutta väriidut kannattaa antaa vasta sitten kun tehtävänanto on sanottu ja se on kaikille lapsille selvä. Tämä metodi toimikin sillä jokainen tiesi mitä pitää tehdä ja heti kun musiikki alkoi soimaan, alkoi myös innokas piirtäminen ja värittäminen. Huomasin, kuinka lapset kuuntelivat kappaletta hyvin tarkkaan ja keskittyivät piirtämiseen odotettua paremmin. Osaan musiikki vaikutti niin, että akvaariosta tuli hyvin pikkutarkka teos, kun taas toisiin se vaikutti niin että vesi oli pääosassa ja kalat olivat suurpiirteisiä. Jälleen tämän saman musiikin soidessa tämä samainen lapsi, joka oli jo musiikkiliikunnan kohdalla sanonut musiikkia jännittäväksi, uppoutui aivan omaan maailmaansa ja totesi samassa kohdassa musiikin olevan hyvin jännittävän kuuloista. Musiikki selkeästi vaikutti hänellä johonkin, koska hän silmin nähden rauhoittui ja piirsi todella värikkään akvaarion.

Jos kokeilussa olisi ollut enemmän aikaa olisin ehdottomasti kokeillut taideintegraatiota vielä paljon enemmän maalaamisen ja piirtämisen muodossa. Taideintegraatiota kuitenkin tapahtui myös jokaisella tunnilla pienen teatteriesityksen muodossa. Opettajana vein tuntia eteenpäin esittämällä pienen pätjän aina sammakon tarinaa, joka asui lammessa ja löysi ystäviä, mutta ennen kaikkea etsi salaisuuden kalaa. Lasten mielikuvitus kasvoi tämän myötä ja he saivat kokonaisvaltaisempaa taidekasvatusta.

6.1.6 Improvisaatio

Improvisaatio on yksi uusimmista varhaisiän musiikkikasvatus menetelmistä. Lapsien improvisoinnista on puhuttu jo pitkään. Lapsia pitäisi opettaa improvisoimaan enemmän ja lapsia pitäisi kehottaa improvisointiin. Improvisoinnilla tarkoitetaan esityksen tai sävellyksen luomista esittämishetkellä. Improvisoitu esitys on ainutkertainen kokemus, sillä se esitetään aina ensimmäistä kertaa eikä sitä tulla koskaan toistamaan (Improvisaatio teatteri pore, 2013).

Lasten improvisointi musiikin parissa aloitetaan yleensä hyvin matalalta tasolta. kun lapsi alkaa opetella improvisointia pitää hänen jo hieman osata soittaa eri soittimia ja ymmärtää soittamisesta. Lasten improvisointi muotoja on tarinasävellys, -improvisointi, kuvamuotoinen improvisointi, soittimien keskustelevalta improvisointi, ryhmä- sekä yksilöimprovisointi ja täysin vapaa improvisointi.

Varhaisiän musiikkikasvatuksen tunneilla käytämme paljon tarinasävellystä. Opettaja lukee yleensä jonkin tarinan tai runon ja tarinassa on tiettyjä kohtia, jolloin lapset saavat soittaa improvisoitua musiikkia tietyillä soittimilla. Muskarissa lapset yleensä improvisoivat ohjatusti. Opettaja yleensä hieman neuvoo suuntaa mihin improvisaatio menee tai antaa tietyt soittimet, mitkä sopivat improvisoinnin teemaan. Opettaja saattaa myös asettaa soittimissa äänet tiettyyn asteikkoon yleensä pentatoniseen niin, että lasten on helpompi saada aikaan hienolta kuulostavaa musiikkia.

Improvisoinnin koin myös varhaisiän musiikkikasvatus menetelmistä ehkä hieman haastavaksi ja ei kuitenkaan niin toimivaksi menetelmäksi kuin laulun, soiton, kuuntelun ja liikkeen. Improvisointi erityislusten kanssa pitää aloittaa niin pieneltä tasolta, että kestäisi todella kauan, että koko ryhmän kanssa päästäisiin niin sanotusti improvisoinnin saloihin. Pienenä palasena kuitenkin improvisointi toimi odotettua paremmin. Pienestä palasta sain jo sellaisen käsityksen, että osalle erityislapsista improvisointi saattaisi olla hyvinkin toimiva tapa ilmaista itseään, kun taas toisilla se ei toimisi mitenkään päin.

Erityislusten kanssa improvisoimme kahdella viimeisellä tunnilla. Halusin olla varma opettajana siitä, että lapset olisivat jo tuttuja minulle ja minä heille ja heillä olisi näin turvallinen olo tunneilla. Improvisaatiossa on aluksi kyse myös uskaltamisesta. Lapsilla pitää olla siis varma tunne siitä, että he uskaltavat tehdä jotain sellaista mitä he eivät ole ennen tehneet. Improvisoimme akvaariomusiikin inspiroimana. Lapset saivat yksitellen soittaa bassopaloja. Muut lapset tanssivat improvisoinnin pohjalta hui-vien kanssa, joten lapset myös improvisoivat liikkeen kautta. Näissä tilanteissa en opettajana puuttunut millään tavalla lasten tekemiseen vaan seurasin, kuinka tarkasti lapset olivat kiinni improvisoinnin tekemisessä. Bassopalojen säveliksi asetin pentatonisesta asteikosta niin monta palaa kuin koulun musiikkiluokasta löytyi. Aivan

täyttää asteikkoja en saanut rakennettua, mutta silti sävelet soivat kauniisti lasten musisoidessa.

7 Tulokset

Menetelmien toimivuus

Tarkoituksena oli selvittää toimivatko varhaisiän musiikkikasvatuksen menetelmät kouluikäisten erityislasten musiikinopetuksessa. Tavoitteena oli toteuttaa tunnit muskarin omaisin tavoin, mutta opetettavat asiat olivat tarkoitettu kouluikäisille. Tulokset ovat todettu hyvin pienellä aikavälillä, joten suuria oppimistuloksia ei tästä tutkimuksesta voi olettaa. Tutkimuskerrat riittivät kuitenkin todentamaan, että varhaisiän musiikkikasvatuksen menetelmät ovat toimivia musiikinopetusmenetelmiä myös koulussa opiskeleville erityislapsille.

Ensimmäisinä tutkimuskysymyksinä olivat kuinka varhaisiän musiikkikasvatuksessa käytettävät menetelmät soveltuvat opetuskäyttöön kouluikäisten erityislasten musiikin tunnilla sekä mitkä menetelmät soveltuvat parhaiten erityislapsien opetukseen. Tutkimuskokeilussa selvisi, että kaikki menetelmät soveltuvat erityislasten opetukseen. Havainnoidessa ja analysoidessa tunteja huomattiin, että jokaisessa menetelmässä oli kuitenkin omat haasteensa, jotta ne saatiin toimimaan koko ryhmälle tasapuolisesti. Yhteenvedona voidaankin todeta, että menetelmien toimivuus on pitkälti kiinni ryhmästä ja ryhmäläisten erityistarpeista. Melkein jokaista opetusmenetelmää piti soveltaa huomattavasti helpommaksi ensimmäisen tunnin jälkeen, jotta musiikin oppimista tapahtui.

Musiikkiliikunta oli menetelmänä ainut, jota ei tarvinnut muuttaa oppijakohtaisesti vaan kaikki erilaiset oppijat pystyivät toteuttamaan annettuja tehtäviä. Liikkuminen aktivoi jokaista lasta, ja jokainen lapsi tunsu musiikkiliikunnan kautta onnistumisenkokemuksia. Liikuntarajoitteisilla lapsillakin musiikkiliikunta menetelmänä toimi yllättävän hyvin sillä kaikki pystyivät toteuttamaan liikkeitä omaan tahtiin. Liikuntaosioissa myös kaikkein toimivammaksi elementiksi nousi huivien kanssa tanssiminen. Se sai lapset keskittymään erityisen hyvin ja näytti siltä, että suurin osa lapsista pystyi

huivin kautta ilmaisemaan itseään eri tavalla. Liikunta menetelmänä on myös hyvin helppoa toteuttaa hieman pienemmässä tilassa. Oppiminen tapahtui myös kokonaisvaltaisesti, kun liikuttiin ja laulettiin yhtä aikaa. Musiikkiliikuntaa voisikin pitää tämän tutkimuksen mukaan toimivimpana menetelmänä erityislasten musiikinopetuksessa.

Laulaminen menetelmänä oli kokonaisuudessaan toimiva, vaikka aluksi opetustilanteissa oli hieman hankaluuksia. Parin lapsen kielelliset haasteet tuottivat aluksi enemmän pohdintaa siitä, kuinka saada he osallistumaan laulunopetustuokioihin ja laulamiseen, vaikka he eivät puhuneet. Kommunikaation tärkeys korostui erityisesti laulamissa ja soittamisessa. Opetuksessa on apua ilmeikkäistä tarinoista, loruista, riimeistä ja lauluista (Itkonen 1996, 7). Kommunikaation parantaminen ikään kuin viittomilla oli ratkaisu, millä puhumattomat lapsetkin saatiin mukaan laulamiseen. Laulujen piti aluksi myös olla helppoja ja helposti opittavia, jotta kaikki lapset saivat heti onnistumisen kokemuksen laulamista. Rytmiset laulut kuten Sammakkolaulu ja Hiiri mittaa maailmaa tuntuivat olevan myös erityislapsille paljon tarttuvampia kuin esimerkiksi Salaisuudenkala laulu. Näissä lauluissa syke auttoi hahmottamaan sanoja ja melodioita.

Soittaminen jakoi hieman tutkijana ja opettajana mielipiteitä kuinka onnistunut menetelmä se on erityislasten opetuksessa. Kokeilun aikana huomasi, että ukulele ja sen yksinkertaiset yhdellä sormella soitettavat soinnut olivat hyvin innostavia soittohetkiä lapsille ja ne onnistuivat teknisestikin melko hyvin. Rytmisoittimet, kuten kapulat, marakassit ja guiroto toimivat erittäin hyvin, koska lapset tunsivat onnistuvansa ja näin ollen jaksoivat keskittyä niiden soittamiseen. Näistä soittimista lähti myös ystävällinen ääni. Soittimilla pystyi myös soittamaan helposti perussykkeessä.

Kokeilussa huomasin, että laattapaloilla soittaminen olisi onnistunut, jos aikaa sen opetteluun olisi ollut enemmän. Mallettiote ja laattaan osuminen olivat lapsille mukavan haastavia tehtäviä, mutta kuukaudessa oppimistuloksia ei vielä tullut paljoa. Pedagogisesta näkökulmasta on hienoa, jos lapselle onnistuu antamaan tehtävän, joka on hieman haastava, mutta silti hyvin opittavissa. Erityislasten kohdalla tämä kuitenkin pitää ottaa huomioon, sillä heidän keskittymisensä ei ole niin intensiivistä ja he saattavat luovuttaa nopeammin, jos huomaavat, että eivät osaa. Rummut eivät

tämän ryhmän kanssa toimineet melun ja osaksi myös helpposoittoisuuden takia. Vilkkaiden lasten kohdalla tarvitaan paljon kärsivällisyyttä ja aikaa, jotta saataisiin odotettuja tuloksia aikaiseksi kuten perussykkeessä soitto ja dynamiikan hahmottaminen.

Kuunteleminen menetelmänä onnistui melko hyvin tämän ryhmän kanssa. Kuunteleminen onnistui pääsääntöisesti, kun kuunneltiin johdattelevaa tarinaa tai ohjeita. Kuunteluharjoitukset musiikkiliikunnan kanssa toimivat ryhmällä. Rentoutumisharjoitukset kuitenkin tuottivat tässä ryhmässä suurimmalla osalla haasteita.

Improvisaatio ja taideintegraatio paljastuivat toimivammiksi menetelmiksi, mitä kokeilun aluksi oli mietitty. Molemmat menetelmät vaativat aluksi ryhmädynamiikan toimivuutta sekä opettajan ja lasten vuorovaikutuksen toimivuutta. Erityislapsset pääsevät yllättävän hyvin sisälle improvisaation maailmaan ja tässä ryhmässä liike- sekä soittoimprovisaatio taisivat olla lempiasioista mitä tunnilla tehtiin. Improvisaation sekä taideintegraation pitää erityislapsilla aloittaa hyvin matalalta, mutta näen että näitä menetelmiä jatkettaessa pitkäjänteisesti erityislasten oppimisen kannalta näitä menetelmiä pystyisi hyödyntämään koulumaailmassa enemmänkin.

Jotta onnistunutta musiikinopetusta pystytään toteuttamaan, on huomioitava ryhmän koko ja erityislasten kehityksen taso. Optimaalinen ryhmän koko on tutkimuksen perusteella 4-6 lapsen ryhmä. Avustajia erityislapsilla on välttämättä oltava. Tässä tutkimuksessa opettajan apuna oli jokaisella kerralla kaksi avustajaa ja se riitti hyvin. Ryhmän koko voi ratkaista yleensä toteutuvatko tavoitteet musiikinopetuksessa ja tässä kokeilussa menetelmät eivät olisi toimineet liian suuren ryhmän kanssa. Ryhmän dynamiikan pitää myös olla toimiva ja oikeanlainen, jotta ryhmäläiset saavat turvallisen tunteen ja luottavat opettajaan ja kanssaopiskelijoihin.

Menetelmien variointi

Seuraavana tutkimuksessa haluttiin selvittää, kuinka opettaja joutuu varioimaan menetelmiä erityislasten opettamisessa. Menetelmät eivät kaikki toimineet samalla tavalla kuin normaalin lapsiryhmän kanssa. Peilaan variointia oppimiini opetustapoihin, joita olen opiskellut Jyväskylän ammattikorkeakoulussa ja kuinka olen käyttänyt näitä

opetusmenetelmiä omien harjoitusryhmien kanssa. Viiden kerran tutkimuskokeilussa opettaja joutui varioimaan kaikissa menetelmissä jotain, mikä ei toiminut samalla tavalla normaaleissa muskariryhmissä. Alussa suunniteltu tapa opettaa esimerkiksi laulamista tai soittamista ei toiminut erityislapsille. Opettajan piti löytää ja varioida jokaiselle erityislapselle oma tapa oppia menetelmien kautta.

Ohjeistus oli ensimmäinen asia, jota piti selkeästi varioida ja muuttaa erityislapsia ohjattaessa. Ohjeiden anto piti tapahtua hyvin selkeästi ja hitaasti puhuen, jotta asia selkeni suurimmalle osalle ensimmäisellä kerralla. Kokeilussa selvisi, että mitä paremmin opettaja oli miettinyt ohjeidenannon, sitä selkeämmin erityislapset kuuntelivat ja oppivat. Ohjeistuksen tärkeys huomattiin video materiaalista, jota analysoitiin heti tuntien jälkeen.

Muita havaintoja varioitavista menetelmistä oli laulunopetus tilanteet, musiikkiliikunnan helppous liikkeissä ja soitossa pala palalta edistymisen. Laulunopetus tilanteissa varioitava elementti oli käsimerkit jokaiseen lauluun. Hyväksi todettiin, että käytettiin viittomia ja käsimerkkejä jokaisessa laulussa, jotta kommunikaatio säilyi kaikkien oppilaiden kanssa. Niin sanotuissa normaaleissa muskariryhmissä lapset oppivat myös lauluja ilman käsimerkkejä ja usein käsimerkit ovat silloin tehostuskeino, mutta erityislapsien kanssa tässä kokeilussa ne havaittiin hyvin tarpeelliseksi oppimisen hahmottamisen keinoksi jokaisessa laulunopetustilanteessa.

Musiikkiliikunnassa jo pelkkä musiikin tahtiin kävely tai marssiminen oli liian vaikeaa, joten liikuntaasioita piti myös tehdä paikallaan, mutta kuitenkin niin, että menetelmä oli tunnistettavissa. Musiikkiliikunnassa huomattiin myös, että lauluissa käytetyt käsimerkit kävivät myös hyvin musiikkiliikuntaasioihin. Näin ollen erityislapsille oli paljon selkeämpää, että samat käsimerkit toistuivat myös saman laulun liikuntaleikissä. Soittamisessa varioitavaa oli paljon. Erityislapset eivät oppineet samassa tahdissa asioita vaan jokaiselle piti lopulta miettiä yksilölliset tavoitteet ja menetelmät, joilla oppia.

Musiikinopettaminen kouluikäisille erityislapsille varhaisiän musiikkikasvatuksen menetelmiä käyttäen on tämän tutkimuskokeilun mukaan mahdollista ja toimivaa. Jotta

opetus saataisiin toimimaan kaikille erityislapsille, on huomioitava lasten erityispiirteet, jotta pystytään muokkaamaan menetelmät toimiviksi. Erityislapsille menetelmät toimivat entistä paremmin, jos opettaja opettaa jokaista lasta tämän omien tarpeiden mukaan eikä yritä saada toimimaan menetelmää kaikille samalla tavalla. Huomioitava on myös ryhmäkoko sekä mahdollisten avustajien määrä, jotta lapset saavat tarvittavan yksilöllisen ohjaamisen ja huomion. Kommunikaatioon on myös panostettava tavallista enemmän, joka tukee menetelmien toimivuutta.

8 Pohdinta

Opinnäytetyön tavoitteena oli kartoittaa, kuinka varhaisiän musiikkikasvatuksessa käytettävät menetelmät soveltuvat opetuskäyttöön kouluikäisten erityislasten musiikin tunnilla. Havaintoihin perustuvassa toimintatutkimuksessa oli tarkoitus myös seurata, kuinka opettaja joutuu varioimaan menetelmiä erityislapsiryhmän kanssa ja tehdä havaintoja mitkä menetelmät soveltuisivat parhaiten erityislasten opetukseen.

Toimintatutkimuksista saamien havaintojen mukaan kaikki varhaisiän musiikkikasvatuksen menetelmät soveltuvat hyvin erityislasten opetukseen. Tämän tutkimusjakson perusteella voidaan puhua vain tässä kokeilussa testatuista tavoitteista ja menetelmistä. Varhaisiän musiikkikasvatus pitää sisällään monenlaisia tavoitteita ja työtapoja, joten tavoitteisiin pääsemiseen tähtääviä menetelmiä ja toimintatapoja on niin monia, että opinnäytetyön tuloksia on mahdotonta yleistää kaikkia niitä koskeviksi. Kokeilussa käytetyt laulut, leikit ja menetelmät kuitenkin toimivat hyvin tämän ryhmän kanssa. Tämän tutkimuksen perusteella saatuja tuloksia ei voida kuitenkaan yleistää kaikkiin erityislapsiryhmän kanssa tapahtuviin musiikinopetustilanteisiin, sillä opetustilanteisiin vaikuttavat olennaisesti lasten kehitystasot, aiemmat kokemukset sekä lähtökohdat. Pidemmällä aika välillä tehty kokeilu olisi antanut vielä monipuolisemmat havainnot menetelmien toimivuudesta myös yksilötasolla.

Tutkimustilanteen järjestäminen onnistui hyvin. Lapsiryhmä oli sopivan kokoinen ja lasten läsnäolo prosentti tunneilla oli paras mahdollinen, joten lasten yksilöllistä kehitystä pystyttiin seuraamaan koko tutkimusaika. Tutkimusjakson lyhyen ajan vuoksi

menetelmien toimivuutta ei pystytty syventämään niin tarkasti kuin muskari- ja musiikintunneilla yleensä lukuvuoden aikana. Kaikkia menetelmiä ei pystytty rajallisen ajan takia testaamaan yhtä tasavertaisesti, sillä musiikintuntia ei voi toteuttaa pelkkää yhtä menetelmää toteuttaen, minkä takia esimerkiksi laulamista tuli tehtyä paljon enemmän kuin taideintegraatiota. Mikäli varhaisiän musiikkikasvatuksen menetelmien tasavertaista toimivuutta haluaisi tutkia enemmän sen vaatisi esimerkiksi lukuvuoden mittaisen, säännöllisesti viikoittain kokoontuvan ryhmän.

Luotettavuus

Opinnäytetyön luotettavuutta on vaikea arvioida, koska tutkimukseen osallistuva joukko on sen verran pieni. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta kuitenkin lisää yksityiskohtainen selostus sen toteutuksesta tutkimuksen kaikissa vaiheissa. Tutkimusraportissa kerrotaan, kuinka aineisto kerättiin ja kuinka aineiston keräämiseen saatiin kaikilta tutkimukseen osallistuvilta lapsilta huoltajan lupa. Kerron tutkimusraportissa hyvin tarkkaan kaikki tiedot, miten tutkimus tehtiin ja miten tutkimusaineisto analysoitiin. Kerron myös, miten tutkimukseen osallistuva lapsiryhmä kasattiin ja kuinka heidän tutkimisensa oli eettisesti ennalta mietittyä. Kerron kuinka kauan tutkimus kesti ja onnistuiko tutkimus aikataulussa. Tutkimusraportti lähetettiin myös lopuksi tutkimusryhmän tässä kohtaa lasten opettajalle ja koulun rehtorille, jotka saivat antaa palautetta kerrontaan.

Tutkijalta tulisi löytyä kyky tarkastella havaintojaan ja vastauksia sekä tarkastella niitä myös teorian näkökulmasta. Tutkijan pitää myös luotettavuutta lisätäkseen kertoa mihin hän päätelmänsä perustaa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2016, 231-233.) Tutkimuksen luotettavuutta lisää siis se, että havaintoja tunneista kerrotaan mahdollisimman tarkasti ja vastauksia menetelmien toimivuuteen peilataan teorian kanssa käsikädessä.

Opinnäytetyön ja prosessin luotettavuutta arvioitaessa on otettava huomioon tutkimusjakson pituus. Koska minulla ei ollut aiempaa kokemusta erityislapsiryhmän opettamisesta, tämän toimintatutkimuksen perusteella saadut tulokset riippuvat myös hyvin paljon omista valinnoistani opetusmenetelmissä, lauluissa ja leikeissä. Erilaisilla ohjaustavoilla toiminta olisi voinut sujua tunnilla paremmin tai huonommin.

Menetelmien toimivuus voi myös vaihdella lasten ja opettajan kommunikaation ta-
kia. Luotettavuutta voisi parantaa se, että opettaja tuntisi lapset paremmin. Opettaja
voisi observoida lapsia vielä enemmän, jotta jokaisen erityislapsen omat erityispiir-
teet tulisivat huomioitua. Luotettavuutta parantaa myös se, että tunnit videoitiin ja
näin ollen saatiin mahdollisimman hyvin analysoitua menetelmien toimivuus ja lasten
oppiminen ja käyttäytyminen tunneilla. Videoinnin pohjalta voitiin koko ajan muo-
kata tunteja toimivammiksi, jotta saatiin selville mahdollisimman tarkasti ne mene-
telmät ja tavat, joilla lapset oppivat parhaiten.

Luotettavuuden arviontiin liittyy myös lapsiryhmän eettinen kohtelu. Videot, jotka
tunneista otettiin ovat vain tutkijan käytössä opinnäytetyön tekemisen ajan. Tutki-
mukseen osallistuvilta lapsilta ei ole kerätty erikseen mitään henkilötietoja ylös ja
heitä kaikkia käsitellään raportissa anonymisti, joten heitä ei pystytä tunnistamaan.
Tutkimusaineistoon kuului ainoastaan lasten kehityshäiriöistä kerätty tieto, josta las-
ten opettaja kertoi sekä videointi materiaalit, joita on koko tutkimuksen ajan säily-
tetty huolisesti vain tutkijan tiedossa.

Jatkokehitys

Yhteiskunnassamme on valloillaan toimintatapa, jossa pyritään integroimaan erityis-
lapsia hyvin paljon normaaleihin luokkiin, vaikka opetushallitus on säätänyt säädök-
siä, jonka mukaan erityislapsille pitäisi olla omat räätälöidyt opetussuunnitelmat. Eri-
tyislasten pitäisi saada mielestäni myös sellaista opetusta, josta heille oikeasti olisi
hyötyä. Nykyinen ajattelutapa lasten syrjinnän välttämiseksi ja heidän tasavertaista-
minen muiden lasten tasolle ovat hienoja ajattelumalleja, mutta kokeilututkimuksen
aikana tein havaintoja, että ne eivät toteudu käytännössä niin hyvin kuin niiden olisi
tarkoitus toteutua. Vatialan koulun erityislapsia integroidaan musiikintunneille, mikä
on hieno asia tasavertaistamisen näkökulmasta. Samalla käy kuitenkin ilmi erityislas-
ten omalta opettajalta, että lapset eivät kuitenkaan välttämättä opi musiikissa käytä-
viä asioita yhtä hyvin kuin muut luokan lapset. Koulujen resurssit ovat sen verran tiu-
koilla, että ei ole rahkeita edetä musiikintunneilla ison ryhmän kanssa erityislasten
oppimistahti huomioon ottaen. Herääkin kysymys, onko tämä riittävää erityislasten
oppimisen kannalta, että he käyvät tunneilla, missä opetettavat asiat saattavat olla
aivan liian hankalia ja oppimistahti liian nopea.

Koska musiikinopettaminen koulumaailmassa erityislapsille käyttäen varhaisiän musiikkikasvatuksen menetelmiä on mahdollista ja toimivaa, sitä voitaisiin jatkokehittää tulevaisuudessa. Tuloksia voitaisiin hyödyntää niin, että jatkokehitettäisiin enemmän toimintaa erityislapsille, jossa varhaisiän musiikkikasvatuksen menetelmät toimisivat opetuskäytössä. Erityislasten musiikinopetusta voitaisiin järjestää kokonaisvaltaisen oppimisen kannalta kerhomuotoisesti ilman tarkkaan suunniteltuja opetussuunnitelmia. Musiikintunnit voisivat rakentua varhaisiän musiikkikasvatuksen menetelmien pohjalta. Tunteihin kannattaisi ottaa kuitenkin enemmän ja enemmän mukaan musiikkiterapeuttia keinoja. Taideaineissa pedagogiikka ja terapia ovat koko ajan lähentymässä toisiaan (Salo 2009, 193). Erityislapsien musiikinopetukseen voisi sisältyä myös ulkomusiikillisia tavoitteita. Ne voisivat olla esimerkiksi motorisia, kognitiivisia tai sosiaalisia taitoja.

Monella erityislapsella voi olla ongelmia kognitiivisella ja verbaalisella osa-alueella, joten musiikki voisi toimia hyvin keskeisenä tunteiden ilmaisukanavana. (Salo 2009, 194.) Varhaisiän musiikkikasvatuksen menetelmät voisivat olla hyvä keino yhdistää musiikinopetusta ja musiikkiterapiaa yhdeksi yhteiseksi erityismusiikkikasvatukseksi. Salo (2009) onkin kutsunut tätä lähestymistapaa terapeutisesti suuntautuneeksi musiikkikasvatukseksi. Varhaisiän musiikkikasvatuksen menetelmien kautta näitä kognition, motoriikan ja emotion osa-alueita voitaisiin käsitellä, kuitenkin niin että musiikkituntien päätavoitteet olisivat kuitenkin musiikillisia. (Salo 2009, 194.)

Tutkimuksesta tekemien havaintojen perusteella voisi todeta, että erityislasten musiikinopetukseen opetusvälineeksi voisi lisätä varhaisiän musiikkikasvatuksen menetelmät. Erityislapsien musiikinopetuksessa olisi parasta, jos opettaja osaisi hyödyntää opetuksessa erityispedagogiikkaa, erityismusiikkikasvatusta, musiikkiterapiaa sekä varhaisiän musiikkikasvatuksen menetelmiä. Tällainen opetus olisi juuri suunnattu erityislapsille ja heidän oppimistarpeilleen.

Osallistaminen ja lapsilähtöisyys on musiikkikasvatuksessa kasvava teema. Varhaisiän musiikkikasvatuksen menetelmillä erityislapset voisivat saada enemmän lapsilähtöistä oppimista musiikintunneille. Varhaisiän musiikkikasvatuksessa lapsen omaeh-

toisen musiikillisen oppimisen tukemiseksi luodaan suunnittelun avulla sellainen musiikillistaiteellinen oppimisympäristö, joka vastaisi lapsen kehityksellisiä valmiuksia, ja herättäisi hänen mielenkiintonsa uusien musiikillisten asioiden ihmettelyyn ja tutkimiseen sekä omaan ja yhteisölliseen musiikilliseen ilmaisuun (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017, 340). Varhaisiän musiikkikasvatuksen menetelmät näin ollen tukevat kokonaisvaltaisesti erityislapsen musiikinoppimista koulumaailmassa hyvinkin kokonaisvaltaisesti.

Olisi hienoa, jos varhaisiän musiikinopettajat saisivat paremmin koulutusta erityisryhmien kanssa toimimiseen. Varhaisiän musiikinopettajien järjestö voisi järjestää erillisiä koulutuksia asiasta kiinnostuneille varhaisiän musiikinopettajille ja näin ollen lisätä yhteistyötä musiikkiterapeuttien, toimintaterapeuttien ja erityismusiikkikasvatukseen erikoistuneiden ihmisten kanssa. Erityistä osaamista erityislasten kanssa tarvitaan myös jatkossa.

Lähteet

Ahonen, H. 1993. Musiikki, Sanaton kieli: Musiikkiterapian perusteet. Oy Finn Lectura Ab.

Ahonen-Eerikäinen, H. 1998. ”Musiikillinen dialogi” ja muita musiikkiterapeuttien työskentelytapoja ja lasten musiikkiterapian muotoja. Kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisusarja No 43. Joensuun yliopisto.

Autismi- ja Aspergerliitto. Autismikirjo, Aspergerin oireyhtymä. Viitattu 9.1.2019 https://www.autismiliitto.fi/autismikirjo/aspergerin_oireyhtyma

Autismi- ja Aspergerliitto. Autismikirjo, Autismi. Viitattu 9.1.2019 <https://www.autismiliitto.fi/autismikirjo/autismi>

Bruscia, K. 1989. Defining Music Therapy. Barcelona Publishers. Baltimore.

Heinämäki, L. 2000. Varhaiserityiskasvatus lapsen arjessa. Helsinki: Tammi.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2016. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Huttunen, M. 2018. Terveyskirjasto lääkärikirja Duodecim. ADHD (aktiivisuuden ja tarkkaavaisuuden häiriö). Kustannus Oy Duodecim 2019. Viitattu 9.1.2019 https://www.terveyskirjasto.fi/kotisivut/tk.koti?p_artikkeli=dlk00353

Improvisaatio teatteri pore. 2013. Mitä on improvisaatio? Viitattu 28.1.2019 http://www.teatteripore.net/mita-on-improvisaatio/?fbclid=IwAR1KxgiDA-Xgc8w6mNtTQ2UV6JhYMAJzn7Wg_pS-Flbxq939PLnhWQpULSc

JaSeSoi ry. 2018. Viitattu 2.11.2018 <http://jasesoi.com/>

Kaikkonen, M. 2009. Erityismusiikkikasvatus. Julkaisussa Musiikkikasvatus: Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen. Finnish Society for Music Education. 203–218.

Kangasalan kaupunki. Varhaiskasvatus ja opetus. 2011. Vatialan koulu. Luokkamuu-
toinen erityisopetus E11, T11. Viitattu 9.1.2019 <https://www.kangasala.fi/wp-content/uploads/2018/05/11-vuotinenopetusVatialassa24012012.pdf>

Karvonen, P. & Pirttimaa, R. 1990. Liikkumisen ilo. Mannerheimin lastensuojeluliitto P15. Gummerus kirjapaino Oy Jyväskylä 1990.

Kontu, E., Suhonen, E. & Halenius, O. 2006. Erityispedagogiikka ja varhaislapsuus (2.p.ed.). Helsinki: Yliopistopaino.

Kovanen, P. & Uotinen, S. 2006. Oppi omiin käsiin: Liikuntavamma toiminnan haasteena. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Lindeberg-Piironen, A. & Ruokonen, I. 2017. Musiikki varhaiskasvatuksessa -käsikirja. Classicus Oy.

Moberg, S., Hautamäki, J., Kivirauma, J., Lahtinen, U., Savolainen, H. & Vehmas, S. 2015. Erityispedagogiikan perusteet. Jyväskylä: PS-kustannus.

Opetushallitus. 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Next Print Oy. Helsinki 2016. Viitattu 29.10.2018 https://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Opetushallitus. 2017. Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelmaan perusteet 2017. Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy, Helsinki 2017. Viitattu 29.10.2018 https://www.oph.fi/download/186919_Taiteen_perusopetuksen_yleisen_oppimaaran_opetussuunnitelman_perusteet_2017.pdf

- Pelo, M. 2011. Kehitysvammaiset lapset nauttivat muskarista. yle.fi. Viitattu 24.5.2018, <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2011/03/04/kehitysvammaiset-lapset-nauttivat-muskarista>
- Salo, J. 2009. Musiikinopetusta vai erityismusiikinopetusta? Pohdintoja erityisryhmien musiikinopetuksesta ja musiikinopettajan roolista. Julkaisussa Musiikkikasvatus: Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen. Finnish Society for Music Education. 189–201.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Valli, R. & Aaltola, J. 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus
- Vamo ry. 2018. Viitattu 29.10.2018 <http://www.vamory.fi/mita.php>
- Vilen, M., Vihunen, R., Vartiainen, J., Siven, T., Neuvonen, S. & Kurvinen, A. 2006. Lapsuus erityinen elämänvaihe. WSOY Oppimateriaalit Oy Helsinki. Viitattu 23.1.2019
- Wilska, M. 2011. Verkkopalvelu kehitysvammaisuudesta. Downin oireyhtymä. Viitattu 9.1.2019 <https://verneri.net/yleis/downin-oireyhtyma>
- Kuvio 1 & 2: Kaikkonen, M., Oksanen, T. & Perkiö, S. (2013). Orff-Ops. Musiikkipedagogiikan koulutusohjelman opetussuunnitelma. JaSeSoi musiikkikasvatusyhdistys ry.

Liitteet

Liite 1.

TUNTISUUNNITELMA

Jyväskylän ammattikorkeakoulu –varhaisiän musiikkikasvatus

Päivä: 12.11.2018

Teema: Lammen asukkaat teema/ Saturetki salaisuuden kalan etsimiseen	
Musiikilliset tavoitteet: Perussykkeessä soittaminen, yhdessä soittaminen ja laulaminen, AB muodon hahmottaminen	
Soittimet: Rytmikapulat, sammakkoguirot ja tavalliset guirot, ukulele	
Materiaalit: Lammen tarvikkeet (Lakana, huivit), Sammakkoguirot (sammakot), Hiiripehmolelu	
Äänitteet ja kirjat: Soi 1-2 -kirja, Piilometsän säveliä -kirja, Pianohitit; Lastenlauluja -kirja, Satu Sopanen ja Tuttiorkesteri CD:t	
Muuta huomioitavaa: Lapset ovat 2-3 luokkalaisia erityislapsia. Lapsia on ryhmässä 5-6 lasta kerrallaan. Tunnit pidetään koulun musiikkiluokassa, missä ei ole aivan samanlainen soitin kattaus kuin muskariin tarkoitettussa paikassa.	
Omat pedagogiset ja yksilölliset tavoitteet: En ole opettajana ikinä opettanut erityislapsia. Kaikilla lapsilla on omat haasteensa oppimisessa, joten minun täytyy samoilla ohjeilla saada kaikki oppimaan ja pitämään hauskaa.	

MITÄ TEHDÄÄN? MITEN TEHDÄÄN?	Aika	MIKSI TEHDÄÄN?
1. Alkulaulu: Orkesterilaulu (Laulu, Soitto) <ul style="list-style-type: none"> - Hanna tässä soittaa, soittaa... - Opetellaan uuden alkulaulun sanat ja melodia. - Jokainen lapsi saa soittaa vuorotellen ukulelella C sointua mukana. Muut taputtavat reisiin perussykettä 	5min	Lapset saavat yksilöllisen huomioon tunnin alkuun. Samalla kaikille tulee hyvää fiilis, kun on laulu mikä on tuttu. Lapset myös saavat heti haastaa itseään ukulelen soitossa.
2. Alkutarina lammen asukkaista (Kuuntelu) <ul style="list-style-type: none"> - Opettaja kertoo lyhyen tarinan sammakosta, joka asuu lammella ja haluaisi löytää salaisuuden kalan, joka asuu lammessa. Sille voi kertoa kaikki salaisuudet, mutta sammakko ei tiedä miten sen löytää. 	2min	Siirtyminen teemaan. Lapset oppivat, miksi tunnille tulee lattialle lampi ja mitä sammakko yrittää etsiä. Samalla harjoitellaan kuuntelemaan.
3. Sammakko laulu (Laulu ja soitto) <ul style="list-style-type: none"> - Harjoitellaan laulun sanat ja melodia. A osassa perussyke reisiin ja B osassa käsiliikkeet. 	5min	Lapsi oppii uuden laulun. Käsiliikkeet auttavat muistamaan sanat ja samalla harjoittavat motorisesti. Lapsi

<ul style="list-style-type: none"> - Soitetaan yhdessä kapuloilla perussykkeessä A osa ja B osassa näytetään samat liikkeet käsillä. 		<p>oppii myös erottamaan AB muodon. Soittamisessa harjoittuu perussyke.</p>
<p>4. Liikuntaleikki sammakko laulusta. (Liikunta)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lapset saavat pomppia sammakoina A osassa ja B osassa tehdään jumppaliikemäisesti samat käsiliikkeet kuin laulun opetustuokiossa. - Musiikki CD:ltä 	2min	<p>Lapset pääsevät liikkumaan. Auttaa kehittämään motorisia vaikeuksia. Samalla lapset oppivat, että liikkeen kautta voi myös ilmaista itseään.</p>
<p>5. Tarina jatkuu (Kuuntelu)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sammakko kohtaa toisia sammakkokavereita ja kysyy neuvoa salaisuuden kalan löytämiseen. Sammakot haluavat laulaa yhdessä laulun. 	2min	<p>Tarina johdattelee uuteen lauluun, joten on tärkeää oppia kuuntelemaan ja seuramaan, mitä mahdollisesti seuraavaksi tapahtuu.</p>
<p>6. Pienet sammakot laulu (Soitto, laulu, liikunta)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Harjoitellaan sanat ja melodia. - Soitetaan sammakkoguiroilla ja tavallisilla guiroilla perussykkeessä sammakko-orkesterina. - Tehdään lammesta eli lakanasta metsälammen keinu ja otetaan pallo. Pallo leikkii sammakkoa ja se laitetaan hyppimään lampeen. Kaikki ottavat reunoista kiinni ja hyppytetään sammakkoa. Taustalla soi laulu cd:ltä 	6min	<p>Lapsille osalle tuttu laulu, mikä rohkaisee laulamaan ja leikkimään mukana, koska sanat ovat tutut. Guiroilla soittaminen on uusi kokemus monelle ja innostaa soittamaan.</p> <p>Liikkumisessa lapset harjoittelevat tekemään yhteistyötä, jotta pallo pysyy lakanan sisällä.</p>
<p>7. Tarina jatkuu... (Kuuntelu)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sammakko tapaa Hissu hiiren, jolla on hirveä kiire. Hissu laskee parhaillaan männynneulasella, kuinka pitkä on maailma. 	2min	<p>Lapsi kuuntelee ja oppii huomaamaan vihjeitä, jotka tulevat esiin tarinan edetessä.</p>
<p>8. Hiiri mittaa maailmaa laulu (Laulu, soitto)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Harjoitellaan sanat ja melodia käsiliikkeiden kanssa. - Lapset saavat kapulat ja saavat niillä ruvetä mittaamaan luokkatilaa. - Soitetaan kauloilla perussykkeessä 	6min	<p>Lapsi oppii hahmottamaan sanat ja melodian nopeammin käsiliikkeiden kanssa.</p> <p>Perussykkeessä soittaminen on aluksi tärkeää, että kaikki saavat kokea osaavansa soittaa.</p>
<p>9. Tarina loppuu... (Kuuntelu)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sammakko huomaa, että on tullut ilta ja sammakon pitää käydä nukkumaan. Niinpä se nukahtaa sammaleiden päälle ja kuuntelee samalla, kuinka metsässä laulavat linnut. 	2min	<p>Tarina vie tuntia eteenpäin loppurentoutusta kohden.</p>
<p>10. Loppurentoutus (Kuuntelu)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lapset laittavat silmät kiinni ja kuuntelevat rentoutusmusiikkia. - Opettaja heiluttaa vuorotellen jokaisen päällä huivia. 	3min	<p>Lapsi oppii kuuntelemaan ja harjoittamaan kuunteluaistia. Samalla huivin heilutus aktivoi tuntoaistia.</p>

11. Loppulaulu, Soittorasia (Laulu) - Harjoitellaan laulu ja käsiliikkeet	2min	Tuttu ja turvallinen lopetus tunnille.
---	-------------	--

TUNTISUUNNITELMA

Jyväskylän ammattikorkeakoulu –varhaisiän musiikkikasvatus

Päivä: 16.11.2018

Teema: Lammen asukkaat teema/ Saturetki salaisuuden kalan etsimiseen	
Musiikilliset tavoitteet: Perussykkeessä soittaminen, yhdessä soittaminen ja laulaminen, AB muodon hahmottaminen,	
Soittimet: Rytmiakapulat, Sävelpalat C & G, ukulele	
Materiaalit: Lammen tarvikkeet (Lakana, huivit), Sammakkoguirot (sammakot), Hiiripehmo-lelu	
Äänitteet ja kirjat: Soi 1-2 -kirja, Piilometsän säveliä -kirja, Pianohitit; Lastenlauluja -kirja, Satu Sopenen ja Tuttiorkesteri CD:t	
Muuta huomioitavaa: Lapset ovat 2-3 luokkalaisia erityislapsia. Lapsia on ryhmässä 5-6 lasta kerrallaan. Tunnit pidetään koulun musiikkiluokassa, missä ei ole aivan samanlainen soitin kattaus kuin muskariin tarkoitettussa paikassa.	
Omat pedagogiset ja yksilölliset tavoitteet: En ole opettajana ikinä opettanut erityislapsia. Kaikilla lapsilla on omat haasteensa oppimisessa, joten minun täytyy samoilla ohjeilla saada kaikki oppimaan ja pitämään hauskaa.	

MITÄ TEHDÄÄN? MITEN TEHDÄÄN?	Aika	MIKSI TEHDÄÄN?
1. Alkulaulu: Orkesterilaulu (Laulu, Soitto) <ul style="list-style-type: none"> - Hanna tässä soittaa, soittaa... - Jokainen lapsi saa soittaa vuorotellen ukulelella C sointua mukana. Muut taputtavat reisiin perussykettä 	5min	Lapset saavat yksilöllisen huomiooninnin tunnin alkuun. Samalla kaikille tulee hyvää fiilis, kun on laulu mikä on tuttu. Lapset myös saavat heti haastaa itseään ukulelen soitossa.
2. Alkutarina lammen asukkaista (Kuuntelu) <ul style="list-style-type: none"> - Kerrataan yhdessä, kuka lammessa asui ja mitä se etsi. 	2min	Siirtyminen teemaan. Lapset kertaavat, miksi tunnille tulee lattialle lampi ja mitä sammakko yrittää etsiä. Samalla harjoitellaan kuuntelemaan.
3. Sammakko laulu (Laulu ja soitto) <ul style="list-style-type: none"> - Kerrataan laulun sanat ja melodia. A osassa perussyke reisiin ja B osassa käsiliikkeet. 	5min	Lapsi kertaa uuden laulun. Käsiliikkeet auttavat muistamaan sanat ja samalla harjoittavat mororisesti. Lapsi oppii myös erottamaan AB muodon.

<p>4. Liikuntaleikki sammakko laulusta. (Liikunta)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lapset saavat pomppia sammakoina A osassa ja B osassa tehdään jumppaliikemäisesti samat käsilikkeet kuin laulun opetustuokiossa. - Musiikki CD:ltä 	2min	<p>Lapset pääsevät liikkumaan. Auttaa kehittämään motorisia vaikeuksia. Samalla lapset oppivat, että liikkeen kautta voi myös ilmaista itseään.</p>
<p>5. Tarina jatkuu... (Kuuntelu)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sammakko tapaa Hissu hiiren, jolla on hirveä kiire. Hissu laskee parhaillaan männynneulasella, kuinka pitkä on maailma. 	6min	<p>Tarina johdattelee uuteen lauluun, joten on tärkeää oppia kuuntelemaan ja seuraamaan, mitä mahdollisesti seuraavaksi tapahtuu.</p>
<p>6. Hiiri mittaa maailmaa laulu (Laulu, soitto)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kerrataan sanat ja melodia käsiliikkeiden kanssa. Käsiliikkeet auttavat hahmottamaan laulun myös niillä lapsilla, joilla on vaikeuksia puheen tuotannossa. - Lapset saavat soittaa sävelpaloilla. Opettaja jakaa C ja G palat tasaisesti joka toiselle oppilaalle. Lapset seuraavat opettajan malleilla, koska omaa palaa saa soittaa. 	6min	<p>Lapsi oppii hahmottamaan sanat ja melodian nopeammin käsiliikkeiden kanssa.</p> <p>Perussykkeessä soittaminen on aluksi tärkeää, että kaikki saavat kokea osaavansa soittaa. Oman vuoron odotus ja opettajan ohjeiden seuraaminen.</p>
<p>7. Pienet sammakot laulu (Laulu ja Liikunta)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kerrataan laulun sanat ja melodia käsiliikkeiden kanssa. Ja koetaan laulamisen riemu, kun kaikki muistavat laulun. - Lapset saavat huivit (vihreät ja siniset), joilla saavat musiikin soidessa taustalla improvisoida, kuinka sammakot voisivat liikkua. Opettaja antaa esimerkkejä ylös ja alas, sivulle, ympäri pyörähdys, pomppiminen yms. 	2min	<p>Lapsille osalle tuttu laulu, mikä rohkaisee laulamaan ja leikkimään mukana, koska sanat ovat tutut.</p> <p>Liikkumisessa lapset harjoittelevat ilmaisemaan itseään liikunnan kautta ja oppivat vastakohtia.</p>
<p>8. Tarina loppuu... (Kuuntelu)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sammakko huomaa, että on tullut ilta ja sammakon pitää käydä nukkumaan. Niinpä se nukahtaa sammaleiden päälle ja kuuntelee samalla, kuinka metsässä laulavat linnut. 	2min	<p>Tarina vie tuntia eteenpäin loppurentoutusta kohden.</p>
<p>9. Loppurentoutus (Kuuntelu)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lapset laittavat silmät kiinni ja kuuntelevat rentoutusmusiikkia, jossa vesi lorisee taustalla ja kuvitellaan olevamme lammen rannalla. - Opettaja heiluttaa vuorotellen jokaisen päällä huiivia. 	2min	<p>Lapsi oppii kuuntelemaan ja harjoittamaan kuunteluaistia. Samalla huivin heilutus aktivoi tuntoaistia.</p>
<p>10. Loppulaulu, Soittorasiasia (Laulu)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kerrataan laulu ja käsiliikkeet 		<p>Tuttu ja turvallinen lopetus tunnille.</p>

Liite 3.

TUNTISUUNNITELMA

Jyväskylän ammattikorkeakoulu –varhaisiän musiikkikasvatus

Päivä: 19.11.2018

Teema: Lammen asukkaat teema/ Saturetki salaisuuden kalan etsimiseen	
Musiikilliset tavoitteet: Perussykkeessä soittaminen, yhdessä soittaminen ja laulaminen, AB muodon hahmottaminen, Liikkumisen kautta itsensä ilmaisu, oppia ukulelen C sointu	
Soittimet: Rytmiakapulat, Sävelpalat C ukulelet	
Materiaalit: Lammen tarvikkeet (Lakana, huivit), Sammakkoguirot (sammakot), Hiiripehmolelu	
Äänitteet ja kirjat: Soi 1-2 -kirja, Piilometsän säveliä -kirja, Pianohitit; Lastenlauluja -kirja, Satu Sopanen ja Tuttiorkesteri CD:t	
Muuta huomioitavaa: Lapset ovat 2-3 luokkalaisia erityislapsia. Lapsia on ryhmässä 5-6 lasta kerrallaan. Tunnit pidetään koulun musiikkiluokassa, missä ei ole aivan samanlainen soitin kattaus kuin muskariin tarkoitettussa paikassa.	
Omat pedagogiset ja yksilölliset tavoitteet: En ole opettajana ikinä opettanut erityislapsia. Kaikilla lapsilla on omat haasteensa oppimisessa, joten minun täytyy samoilla ohjeilla saada kaikki oppimaan ja pitämään hauskaa.	

MITÄ TEHDÄÄN? MITEN TEHDÄÄN?	Aika	MIKSI TEHDÄÄN?
1. Alkulaulu: Orkesterilaulu (Laulu, Soitto) <ul style="list-style-type: none"> - Hanna tässä soittaa, soittaa... - Jokainen lapsi saa soittaa vuorotellen ukulelella C sointua mukana. Muut taputtavat reisiin perussykettä 	5min	Lapset saavat yksilöllisen huomionnin tunnin alkuun. Samalla kaikille tulee hyvää fiilis, kun on laulu mikä on tuttu. Lapset myös saavat heti haastaa itseään ukulelen soitossa.
2. Alkutarina lammen asukkaista (Kuuntelu) <ul style="list-style-type: none"> - Kerrataan yhdessä, kuka lammessa asui ja mitä se etsi. 	2min	Siirtyminen teemaan. Lapset kertaavat, miksi tunnille tulee lattialle lampi ja mitä sammakko yrittää etsiä. Samalla harjoitellaan kuuntelemaan.
3. Sammakko laulu (Laulu ja soitto) <ul style="list-style-type: none"> - Kerrataan laulun sanat ja melodia. A osassa perussyke reisiin ja B osassa käsiliikkeet. - Soitetaan kapuloilla liikuntaosion jälkeen. 	5min	Lapsi kertaa tutun laulun. Käsiliikkeet auttavat muistamaan sanat ja samalla harjoittavat motorisesti. Lapsi oppii myös erottamaan AB muodon.

4. Liikuntaleikki sammakko laulusta. (Liikunta) <ul style="list-style-type: none"> - Lapset saavat pomppia sammakoina A osassa ja B osassa tehdään jumppaliikemäisesti samat käsiliikkeet kuin laulun opetustuokiassa. - Musiikki CD:ltä 		Lapset pääsevät liikkumaan. Auttaa kehittämään motorisia vaikeuksia. Samalla lapset oppivat, että liikkeen kautta voi myös ilmaista itseään.
5. Juoksee metsähiiroset laulu (Laulu, liikunta) <ul style="list-style-type: none"> - Uusi laulu metsähiiristä. - Lapset saavat huivit ja saavat leikkiä metsähiiriä niin että huivi toimii häntänä. Opetan alussa, että B osassa tulee aina samat käsiliikkeet, jolloin liikkeen muodossa lapset oppivat erottamaan AB muodon. - Opetellaan sanat ja melodia paremmin käsiliikkeiden kanssa. Tämä on kuitenkin yksinkertaista, koska lapset ovat sen kuulleet jo kerran. 	6min	Lapsille uusi laulu. Piilosyötetän laulu aluksi liikuntaosion kautta. Lapset saavat myös liikuntaa ja aivot aktivoituvat opettelemaan jotain uutta.
6. Pienet sammakot laulu (Laulu ja soitto) <ul style="list-style-type: none"> - Kerrataan laulun sanat ja melodia käsiliikkeiden kanssa. Ja koetaan laulamisen riemu, kun kaikki muistavat laulun. - Tehdään lapsista sammakko orkesteri. Lapset saavat sammakkoguirot ja C sävelpalat. Lapset saavat soittaa niitä vuorotellen opettajan säestäessä pianolla. 	6min	Lapsille osalle tuttu laulu, mikä rohkaisee laulamaan ja leikkimään mukana, koska sanat ovat tutut. Liikkumisessa lapset harjoittelevat ilmaisemaan itseään liikunnan kautta ja oppivat vasta-kohtia.
7. Hiiri mittaa maailmaa <ul style="list-style-type: none"> - Kerrataan sanat ja melodia käsiliikkeiden kanssa. Käsiliikkeet auttavat hahmottamaan laulun myös niillä lapsilla, joilla on vaikeuksia puheen tuotannossa. - Kaikki lapset saavat ukulelet ja ottavat C soinnun ja soitetaan perussykkeessä pianon säestyksellä. 	6min	Lapsi oppii hahmottamaan sanat ja melodian nopeammin käsiliikkeiden kanssa. Perussykkeessä soittaminen on aluksi tärkeää, että kaikki saavat kokea osaavansa soittaa. Ukulele orkesteri on lapsille hauskaa tekemistä ja he kaikki huomaavat, että kaikki osaavat.
8. Tarina loppuu... (Kuuntelu) <ul style="list-style-type: none"> - Sammakko huomaa, että on tullut ilta ja sammakon pitää käydä nukkumaan. Niinpä se nukahtaa sammaleiden päälle ja kuuntelee samalla, kuinka metsässä laulavat linnut. 	2min	Tarina vie tuntia eteenpäin loppurentoutusta kohden.
9. Loppurentoutus (Kuuntelu) <ul style="list-style-type: none"> - Lapset laittavat silmät kiinni ja kuuntelevat rentoutusmusiikkia, jossa vesi lorisee taustalla ja kuvitellaan olevamme lammen rannalla. - Opettaja heiluttaa vuorotellen jokaisen päällä hui-via. 	2min	Lapsi oppii kuuntelemaan ja harjoittamaan kuunteluaistia. Samalla huivin heilutus aktivoi tuntoaistia.
10. Loppulaulu, Soittorasia (Laulu) <ul style="list-style-type: none"> - Kerrataan laulu ja käsiliikkeet 	2min	Tuttu ja turvallinen lopetus tunnille.

TUNTISUUNNITELMA

Jyväskylän ammattikorkeakoulu –varhaisiän musiikkikasvatus

Päivä: 23.11.2018

Teema: Lammen asukkaat teema/ Saturetki salaisuuden kalan etsimiseen	
Musiikilliset tavoitteet: Perussykkeessä soittaminen, yhdessä soittaminen ja laulaminen, AB muodon hahmottaminen, Liikkumisen kautta itsensä ilmaisu, oppia ukulelen C sointu	
Soittimet: Rytmiakapulat, Sävelpalat pentatoninen asteikko, ukulele	
Materiaalit: Lammen tarvikkeet (Lakana, huivit), Sammakkoguirot (sammakot), Hiiripehmolelu, salaisuuden kala	
Äänitteet ja kirjat: Soi 1-2 -kirja, Piilometsän säveliä -kirja, Satu Sopanen ja Tut-tiorkesteri CD:t, Musiikin mestarit 1-2, Karvakuonon laulupurkki -kirja ja CD ja Eläinten karnevaali CD	
Muuta huomioitavaa: Lapset ovat 2-3 luokkalaisia erityislapsia. Lapsia on ryhmässä 5-6 lasta kerrallaan. Tunnit pidetään koulun musiikkiluokassa, missä ei ole aivan samanlainen soitin kattaus kuin muskariin tarkoitettussa paikassa.	
Omat pedagogiset ja yksilölliset tavoitteet: En ole opettajana ikinä opettanut erityislapsia. Kaikilla lapsilla on omat haasteensa oppimisessa, joten minun täytyy samoilla ohjeilla saada kaikki oppimaan ja pitämään hauskaa.	

MITÄ TEHDÄÄN? MITEN TEHDÄÄN?	Aika	MIKSI TEHDÄÄN?
1. Alkulaulu: Orkesterilaulu (Laulu, Soitto) <ul style="list-style-type: none"> - Hanna tässä soittaa, soittaa... - Jokainen lapsi saa soittaa vuorotellen ukulelella C sointua mukana. Muut taputtavat reisiin perussykettä 	5min	Lapset saavat yksilöllisen huomioon tunnin alkuun. Samalla kaikille tulee hyvää fiilis, kun on laulu mikä on tuttu. Lapset myös saavat heti haastaa itseään ukulelen soitossa.
2. Alkutarina lammen asukkaista (Kuuntelu) <ul style="list-style-type: none"> - Kerrataan yhdessä, kuka lammessa asui ja mitä se etsi. 	2min	Siirtyminen teemaan. Lapset kertaavat, miksi tunnille tulee lattialle lampi ja mitä sammakko yrittää etsiä. Samalla harjoitellaan kuuntelemaan.
3. Sammakko laulu (Laulu ja soitto) <ul style="list-style-type: none"> - Kerrataan laulun sanat ja melodia. A osassa perussyke reisiin ja B osassa käsiliikkeit. - Soitetaan kapuloilla liikuntaosion jälkeen. 	5min	Lapsi kertaa tutun laulun. Käsiliikkeet auttavat muistamaan sanat ja samalla harjoittavat motorisesti. Lapsi oppii myös erottamaan AB muodon.

<p>4. Liikuntaleikki sammakko laulusta. (Liikunta)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lapset saavat pomppia sammakoina A osassa ja B osassa tehdään jumppaliikemäisesti samat käsiliikkeet kuin laulun opetustuokiossa. - Musiikki CD:ltä. 		Lapset pääsevät liikkumaan. Auttaa kehittämään motorisia vaikeuksia. Samalla lapset oppivat, että liikkeen kautta voi myös ilmaista itseään.
<p>5. Juoksee metsähiiroset laulu (Laulu, liikunta)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kerrataan viime tunnilla opittu laulu. - Kerrataan käsiliikkeet, jotka auttavat lapsia hahmottamaan laulun AB muodon. B osa on helpompi muistaa, koska siinä on aina samat käsiliikkeet ja sanat. - Lapset saavat leikkiä metsähiiriä. Leikitään piirissä käsiliikkeiden kanssa ja instrumentaali välisoitossa saa liikkua vapaasti. 	6min	Lapsi kertaa viime tunnilla oppimansa laulun ja käsiliikkeet. Oppii hahmottamaan AB muodon. Liike edesauttaa muistamaan ja hahmottamaan AB muotoa.
<p>6. Kalareissuun laulu (Laulu ja soitto)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Harjoitellaan uusi laulu kalareissuun liittyen. Pitää olla valmiina löytämään salaisuuden kala. - Kaikille lapsille jaetaan malletti, mikä leikkii olevansa onki. Kaikki miettivät lähtevänsä ongelle. Lapset saavat onkia ja kuunnella kun opettaja laulaa pianon säestyksellä laulun. Lapsien pitää miettiä minkä kalan he saavat. - Tavutetaan jokaisen sanoma kala, niin että naputetaan lattiaan tavujen määrää. - Soitetaan vielä lopuksi kapuloilla ja lauletaan opittu laulu. 	5min	Lapsi oppii uuden laulun. Oppii käyttämään mielikuvitusta ja oppii tavuttamaan sanoja.
<p>7. Salaisuuden kala laulu (Laulu)</p> <ul style="list-style-type: none"> - (Salaisuuden kala laulu soi taustalla) Löydetään salaisuuden kala. Sammakko ja lapset kertovat sille salaisuutensa. - Opetellaan laulamaan käsiliikkeiden kanssa. 	4min	Lapset löytävät salaisuuden kalan ja oppivat siitä uuden laulun.
<p>8. Huivitanssi (Liikunta ja improvisointi)</p> <ul style="list-style-type: none"> - (Eläinten karnevaalin osa: Akvaario) Lapset leikkivät, että ovat vedenpinnan alla ja ovat salaisuuden kalan kavereita huntukaloja. Sävelpaloista tehtiin yhteen nurkkaan improvisaatio piste. Lapset saivat tulla yksitellen improvisoimaan musiikki kavereille, jotka tanssivat. 	4min	Lapsi oppii improvisaation liikkeen ja soittamisen kautta.
<p>9. Loppurentoutus (Kuuntelu)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lapset laittavat silmät kiinni ja kuuntelevat rentoutusmusiikkia (akvaariomusiikkia) - Opettaja kertoo pienen tarinan lammessa asuvista kaloista. 	2min	Lapsi oppii kuuntelemaan ja harjoittamaan kuunteluaistia.
<p>10. Loppulaulu, Soittorasia (Laulu)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kerrataan laulu ja käsiliikkeet 	2min	Tuttu ja turvallinen lopetus tunnille.

TUNTISUUNNITELMA

Jyväskylän ammattikorkeakoulu –varhaisiän musiikkikasvatus

Päivä: 26.11.2018

Teema: Lammen asukkaat teema/ Saturetki salaisuuden kalan etsimiseen	
Musiikilliset tavoitteet: Perussykkeessä soittaminen, yhdessä soittaminen ja laulaminen, AB muodon hahmottaminen, Liikkumisen kautta itsensä ilmaisu, oppia ukulelen C sointu	
Soittimet: Rytmiakapulat, Sävelpalat pentatoninen asteikko, ukulele, rummut	
Materiaalit: Lammen tarvikkeet (Lakana, huivit), Sammakkoguirot (sammakot), Hiiripehmo- lelu, salaisuuden kala	
Äänitteet ja kirjat: Soi 1-2 -kirja, Piilometsän säveliä -kirja, Satu Sopanen ja Tut-tiorkesteri CD:t, Musiikin mestarit 1-2, Karvakuonon laulupurkki -kirja ja CD ja Eläinten karnevaali CD	
Muuta huomioitavaa: Lapset ovat 2-3 luokkalaisia erityislapsia. Lapsia on ryhmässä 5-6 lasta kerrallaan. Tunnit pidetään koulun musiikkiluokassa, missä ei ole aivan samanlainen soitin kattaus kuin muskariin tarkoitettussa paikassa.	
Omat pedagogiset ja yksilölliset tavoitteet: En ole opettajana ikinä opettanut erityislapsia. Kaikilla lapsilla on omat haasteensa oppimisessa, joten minun täytyy samoilla ohjeilla saada kaikki oppimaan ja pitämään hauskaa.	

MITÄ TEHDÄÄN? MITEN TEHDÄÄN?	Aika	MIKSI TEHDÄÄN?
1. Alkulaulu: Orkesterilaulu (Laulu, Soitto) <ul style="list-style-type: none"> - Hanna tässä soittaa, soittaa... - Jokainen lapsi saa soittaa vuorotellen ukulelella C sointua mukana. Muut taputtavat reisiin perussykettä 	5min	Lapset saavat yksilöllisen huomioon tunnin alkuun. Samalla kaikille tulee hyvää fiilis, kun on laulu mikä on tuttu. Lapset myös saavat heti haastaa itseään ukulelen soitossa.
2. Alkutarina lammen asukkaista (Kuuntelu) <ul style="list-style-type: none"> - Kerrataan yhdessä, kuka lammessa asui ja mitä se etsi. 	2min	Siirtyminen teemaan. Lapset kertaavat, miksi tunnille tulee lattialle lampi ja mitä sammakko yrittää etsiä. Samalla harjoitellaan kuuntelemaan.
3. Sammakko laulu (Laulu ja soitto) <ul style="list-style-type: none"> - Lauletaan tutuksi tullut laulu alkuun. A osassa perussyke reisiin ja B osassa käsiliikkeet. 	5min	Lapsi kertaa tutun laulun. Käsiliikkeet auttavat muistamaan sanat ja samalla harjoittavat motorisesti. Lapsi oppii myös erottamaan AB muodon.

<p>4. Liikuntaleikki sammakko laulusta. (Liikunta)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lapset saavat pomppia sammakoina A osassa ja B osassa tehdään jumppaliikemäisesti samat käsiliikkeet kuin laulun opetustuokiossa. - Musiikki CD:ltä. 		<p>Lapset pääsevät liikkumaan. Auttaa kehittämään motorisia vaikeuksia. Samalla lapset oppivat, että liikkeen kautta voi myös ilmaista itseään.</p>
<p>5. Kalareissuun laulu (Laulu ja soitto)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kerrataan uusi laulu ja ongitaan samalla tavalla kuin viime tunnilla. Sekä tehdään tavutusharjoitus. - Soitetaan rummuilla. Jokainen saa iso oman rummun ja harjoitellaan kolmijakoinen rytmi. Keskelle ensi yksi isku ja sitten kaksi rummun reunoille. Lauletaan samalla kun soitetaan. 	7min	<p>Lapsi kertaa viime tunnilla oppimansa laulun. Lapsi oppii käyttämään mielikuvitusta ja oppii tavuttamaan sanoja. Lapsi oppii hahmottamaan rummun soitolla kolmijakoista tempoa.</p>
<p>6. Salaisuuden kala laulu (Laulu)</p> <ul style="list-style-type: none"> - (Salaisuuden kala laulu soi taustalla) Kala saapuu uudestaan tunnille. Sammakko ja lapset kertovat sille salaisuutensa. - Opetellaan laulamaan käsiliikkeiden kanssa. 	4min	<p>Lapset löytävät salaisuuden kalan ja oppivat siitä uuden laulun.</p>
<p>7. Huivitanssi (Liikunta ja improvisointi)</p> <ul style="list-style-type: none"> - (Eläinten karnevaalin osa: Akvaario) Lapset leikkivät, että ovat vedenpinnan alla ja ovat salaisuuden kalan kavereita huntukaloja. Sävelpaloista tehtiin yhteen nurkkaan improvisaatio piste. Lapset saivat tulla yksitellen improvisoimaan musiikki kavereille, jotka tanssivat. 	4min	<p>Lapsi oppii improvisaation liikkeen ja soittamisen kautta.</p>
<p>8. Piirustus integraatio hetki</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lapset saavat paperit ja liidut - Tarkoitus on piirtää akvaario musiikin tahtiin lammissa uivia kaloja. Kuunnellaan musiikkia ja otetaan siitä vaikutuksia ja piirretään erilaisia kaloja ja vettä. 	4min	<p>Lapsi oppii kuuntelemaan sekä yhdistämään kuvallisen ilmaisun musiikin kuunteluun. Lapsi oppii kokonaisvaltaisesti vesi teemaista musiikkia.</p>
<p>9. Loppulaulu, Soittorasiasia (Laulu)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kerrataan laulu ja käsiliikkeet 	2min	<p>Tuttu ja turvallinen lopetus tunnille.</p>